

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Dispvtationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtvte Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

Dispvtatio III. De obiecto materiali fidei.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](#)

alterum magis reueremur, vel diligimus, magis mouemur ab eius precibus. Item in intellectu, quando credimus duobus testibus, quod vni soli non crederemus: quia tamen alter majoris est auctoritatis, magis mouemur ab eius testimonio ad credendum. Vnde iudex, qui aliquando non credit vni testi etiam ad torquendum reum, accedente tamen aliquo indicio, vel adminiculo, credit ad eum effectum, sed magis mouetur à teste, quam ab ipdicio, vel adminiculo accidente, licet à neutro roraliter moueatur. Ratio autem sumitur ex supradictis, quia intellectus, & voluntas, quando assensum, vel consensum præstant, non solum approbant motiuæ, & ea explicant, sed etiam explicant gradum approbationis, & quantum singulis motuis deferant, ne confundant motiuæ omnino inæqualia, æqualem eis effectum, vel consensum exhibendo.

144

*Intellectus
unde determinatur ad elicendos duos actus, vel unum tantum, quando proponuntur motiuæ diversæ assentiendi.*

145

Potes ultimò, quando proponuntur duo motiuæ diuersa assentiendi, propter quæ intellectus posset duobus actibus diuersi assentiri, vnde proveniat, quod aliquando duos actus elicunt circa illa duo motiuæ, aliquando vnum solum, quo utrumque motiuum complectatur, v. g. si proponitur ratio Philosophica, & simul motiuum fidei ad credendam immortalitatem animæ, vnde determinetur intellectus ad elicendos duos actus, alterum scientiæ, alterum fidei distinctos, vel ad elicendum vnum solum, qui idem sit actus scientiæ, & fidei; cum enim intellectus sit potentia necessaria, videtur, quod si semel elicit duos actus, semper debeat duos elicere, vel è contra, si semel elicit vnum solum, semper debet vnum, & non duos elicere. Hurtado *disp. 3. t. 5. i. 1.* dicit, quando fides iam præcessit cum suo actu, si postea accedit demonstratio, generari alium actum scientificum, qui sit simul cum actu fidei, & è contra: quia adueniente demonstratione, non est cur perreat actu præcedens fidei, neque è contra. Si vero simul applicetur utrumque motiuum (quod intelligo de simultate temporis, & naturæ) fieri vnicum actu ab utroque habitu, & motiuo; quia non est, cur multiplicetur actu. Quæ probabiliter dicuntur, & addi potest, licet Angelus fortasse, qui maiorem reflexionem, & potestatem habet supra proprios actus, posset voluntate sua determinare intellectum ad vnum, vel distinctos actus elicendos circa plura motiuæ; nos tamen, qui nec experimur vnitatem, vel pluralitatem actuum, quos simul elicimus, nec scimus modum concurrendi ad vnum vel plures actus simul elicendos, non videri tantum potestem habere in nostrum intellectum, ut possimus pro arbitrio nostro determinare illum ad vnicum, vel plures actus simul elicendos circa idem obiectum sub diuersis motiuis, sed solum posse imperare assensum, vel disensum propter tale motiuum. Possimus quidem imperare actus distinctos, imperando successionem vnius actus post alium, quam actuum distinctionem ortam ex successione tempore bene percipimus: quod autem simul sint plures actus, vel vnicus circa plura obiecta formalia, non videtur posse imperare immediatè, sed solam substantiam assensum, vel disensum propter talia motiuæ, quam tendentiam in motiuum nos percipimus, relinquento intellectui, vt id faciat iuxta suam naturam eo modo, quo tunc facere potest. Neque enim inuenimus potestatem in anima nostra imperandi sibi, aut suis potentiis aliquid, quod postea aliquo modo co-

gnoscere non possit, an ita factum sit, nec apparet ad quid deferriret talis potestas imperandi, cum homo nunquam agnoscere effectum, vel utilitatem sui imperij, neque eam posset agnoscere.

DISPV TATI O III.

De obiecto materiali fidei.

S E C T I O I . *Quod sit obiectum materiale adæquatum nostræ fidei.*

I I . *Vtrum obiectum fidei sit aliiquid complexum.*

I I I . *Vtrum sit aliquis ordo inter obiecta fidei.*

I V . *Vtrum articuli fidei conuenienter in symbolo tradantur.*

V . *Vtrum obiecta materialia fidei successivè creuerint, & el decreuerint.*

 *O*STQVAM egimus de obiecto formali fidei, seu de motiuo credendi, sequitur, vt agamus de materiali, seu de his, quæ creduntur, vt plenè cognoscatur obiectum & doctrina S. Thomæ in hac questione prima omnino explicetur.

S E C T I O I .

Quod sit obiectum materiale adæquatum nostræ fidei.

IN hac questione multa miscentur de nomine & multæ sententiae afferuntur diuersæ, que si res bene intelligantur, ferè conueniunt, vel parum possunt differre. Supponendum ergo in primis est id, quod *disputatione prima set. 1. diximus*, obiectum materiale in prefatis vñpari pro eo, cui propter aliud assentimur; nam licet aliquando obiectum materiale dicatur illud quod non terminat cognitionem immediatè per suam entitatem, sed per aliquid sibi inherens, vt partes dicitur obiectum materiale visionis, quia formaliter videtur sola albedo patienti inherens, illud tamen solum est obiectum denominativum, & per accidens: nos autem loquimur in prefatis de obiecto materiali quod immediate terminat actu fidei per suam entitatem; quare à nonnullis appellatur obiectum formale *quod*, vt distinguunt illud à motiuo assentiendi, quod appellant obiectum formale *quo*. Sic loquitur Valentia in *presenti disputat. 1. quæst. 1. part. 1. §. 2.* melius tam appellatur obiectum materiale cum sancto Thoma in *presenti artic. 1.* quia fides veritatè circa illud ut informatum per auctoritatem & revelationem diuinam tanquam per obiectum formale.

Supponendum secundū, in obiecto materiali fidei posse distingui id de quo aliquid creditur, & id quod creditur. Primum dicitur subiectum, secundum vero prædicatum: & utrumque simili dicitur obiectum complexum, seu tota propria obiectiva

objectionis. Si ergo querimus, quod sit obiectum materiae fidei adaequatum; facile responderetur, non esse unum subiectum, sed plura pro varietate actuum fidei: & idem dici debet de praedicatione; multa enim sunt, quae creduntur, & multa ea, de quibus creduntur; & multo plura, quae credi possunt, si reuelentur: quare obiectum materiae fidei in tota sua latitudine possibili comprehendit omnes veritates necessarias, & contingentes, quae reuelari possunt, & quae aliunde ex parte obiecti non involvunt repugnantiam peculiarem cum assenso fidei: quia illa fidei: nam omnes illae, quacunque illae sint, sicut cognoscuntur a Deo, ita possunt reuelari, & credi per fidem. *Dixi*, quae reuelari possum, quia si aliqua veritas non possunt reuelari, ut cognitio qua Deus scit se nolle vim quam aliquid reuelare, & alia huiusmodi, quae essentialiter repugnant cum reuelatione, de his non est sermoxi etiam, que aliunde ex parte obiecti non involvunt repugnantiam peculiarem cum assenso fidei: quia illa Deus nollet cum intellectu concutere vnuquam ad assensum fidei; posset Deus reuelare hanc suam voluntatem, non tamen posset fides elicere assensum circa illam, quia ipsa reuelatio supponit, Deum nolle concutere ad illum assensum. Dices, si reuelatio illius decretri, vel concursus ad id credendum est impossibilis, vel ponere reuelationem impossibilem, vel dare concursum ad actum fidei impossibilem: si autem Deus non noluit illam reuelationem vel concursum, iam non erit impossibilis ex repugnancia cum decreto diuino vniuersali. Respondeo, nos ideo loqui sub conditione, si vere Deus noluit ullam reuelationem possibilem, vel concursum ad actum fidei possibilem: nam post illo decreto vniuersali, iam argueretur, hanc reuelationem talis decreti, vel fidem circa illud esse impossibilem; quia si esset possibilem, comprehendetur sub nolitione vniuersali omnis reuelationis, vel fidei possibilem. Si ergo decrevum supponit vniuersale, fatendum est hanc reuelationem, vel fidem talis decreti esse impossibilem, non quia Deus illam noluit, sed ex sua essentia.

Potes, an hac omnia obiecta materialia, quae immediate pertinente ad fidem. Respondetur affirmativa, quia omnia, quae induunt motiu formali, & quae immediate reuelantur a Deo, & ideo quae esset haereticus, & amitteret fidem, qui negaret Tobiae canem, ac qui negaret incarnationem. Dices, grauior blasphemia esset negare Christi divinitatem, quam aliam rem leuorem. Respondeo, ex specie sua, quae immediate est contra fidem vnum, ac aliud; ceterum ex aliqua circumstantia materiali potest crescere peccatum; prorsim quod esset maior irreuerentia negare Christum, quae magis pertinet ad eius dignitatem, atque ideo formaliter in ratione irreuerentia esset maior. Dices iterum, Deus non aequaliter omnia affirmit; aliqua enim simpliciter affirmit; alia vero cum iuramento: ergo non omnia exigunt aequali fidem. Nego consequiam, quia tam repugnat Deo mendacium, quam perjurium: licet ut nobis se accommodet, aliquando vtatur iuramento, ut vehementius nos ad assensum moueat: in rigore tamen semper Deus iurat, cum semper afferat se in testem, quod est proprie*tate*.

Addo tamen, licet omnia aequa immediate credantur per fidem: aliqua tamen principalius pertinere ad fidem, quam alia: tum quia de se sunt nobiliora obiecta; quare sicut lumen naturale intellectus magis inclinat ad cognoscendam veritatem nobilitatem; sic etiam lumen fidei.

*An quaedam
obiecta ma-
terialis prin-
cipialis por-
tineant ad
fidem.*

Tum etiam quia quedam sunt, quae magis conidunt ad finem, qui de facto per fidem intenditur, ut polita videbimus. Dices, obiecta materialia credita per fidem non omnia habent aequaliter veritatem, ergo non omnia aequa creduntur per fidem, sed ea, quae magis vera sunt, magis debent credi, sicut ea, quae magis bona sunt, magis amantur per charitatem bene ordinatam. Antecedens vero probatur, quia maiorem, & firmorem veritatem habet esse Dei, & eius perfectio, quae per fidem creditur, quam aliqua res contingentes creatae, quae per eandem fidem creduntur. Respondetur (omilia responsione Patris Suarez in praesenti disp. 2. sect. 2. num. 4. que fortasse in idem recidit, sed obscurior est) admissio antecedenti, distinguendo consequens; magis debent credi, que maiorem habent veritatem, quando motiu credendi est ipsa veritas propria obiecti crediti, translati; quando motiu credendi est alia veritas, quae aequa participatur ab aliis veris, que creduntur, nego. Ad quod retroqueri potest exemplum charitatis, que quidem magis amat Deum, quam creaturas, quia bonitas infinita Dei, que est motiu amandi, magis & perfectius participatur ab ipso Deo, cui est essentialis, quam a creaturis, que illam extrinsecè participat, inter ipsas vero creaturas non magis amat tempore quae in se sunt perfectiores, sed eas, ex quibus major Dei gloria resultat: quare si ex creatione hominis major gloria Dei resultabit, quam ex creatione Angeli, & magis illa, quam hac sit iuxta Dei beneplacitum; charitas magis amat hominem, quam Angelum; si vero aequalis gloria ex verae resultet, & aequa sit iuxta Dei beneplacitum, aequa utramque amat: quia motiu ultimum amandi per charitatem non est propria bonitas Angeli, vel hominis, sed bonitas Dei. Sic ergo fides, cum eius motiu ultimum non sit veritas obiecti crediti, sed veracitas, & testimonium Dei, aequa debet credere omnia, quibus aequa hoc motiu communicatur: omnia autem reuelata aequa participantur hoc motiu, cum aequa infallibilis sit Deus in omnibus, que dicit, & aequa omnia reuelat: ergo fides aequa omnia credit propter idem motiu.

*Mendacium
an pertinere
ad obiecta
materialia
fidei?*

Potes iterum, an mendacium etiam pertineat ad obiecta materialia fidei. Respondetur, distinguendo, mendacium enim non potest esse obiectum creditum per fidem, per quam non potest credi aliquid fallum, ut infra videbimus: potest tamen mendacium esse obiectum, de quo fides aliquid credit, vel quod de aliquo credit. Nam fides credit, mendacium esse peccatum, ubi mendacium est subiectum fidei, de quo aliquid credit. Item fides credit id, quod Diabolus dixit Eum, fusile mendacium, ubi mendacium est praedicatum, quod fides enunciavit de sermone Dæmonis, ita que id, quod propriè creditur, est communio praedicati cum subiecto; quae si si falsa, non potest credi per fidem: de ipso tamen falso potest fides aliquid vere credere, vel ipsum etiam falsum potest de aliquo vere enunciare.

Dices, saltet in actu dissensus elicito a fide copulam ipsam praedicari cum subiecto, esse fal-

L. 4. fam.

7

sam, v. g. in actu, quo negamus Patrem esse incarnatum; ideo enim actus ille est verus, quia falsa est coniunctio praedicari cum subiecto, quam actus negat. Suppono autem id, quod dixi disp. 1. de virtute patientia, scilicet 2. dissensum mentalem non habere pro obiecto negationem praedicari de subiecto, sed coniunctionem, quam coniunctionem per fugam intellectualem negamus, & ei dissentimus, quare sola copula falsa videtur esse obiectum illius dissensus. Ad hoc tamen faciliter respondetur, & in primis dici posset, actus omnes fidei in rigore non esse dissensus, sed assensus, qui inferuntur ex duabus affirmatiuis, v. g. quidquid Deus dicit, est verum, & Deus dicit Patrem non esse incarnatum, quare non potest inferri propositio negativa, sed affirmativa iuxta regulas summularisticas, nempe, ergo verum est, Patrem non esse incarnatum, qui non est dissensus, sed assensus. Sed quia hoc difficultate non caret, de qua redibit sermo inferius, facilius responderi potest, quod quidquid de hoc sit, in illo dissensu coniunctio falsa praedicari cum subiecto non est obiectum creditum, sed negatum per fidem, non autem solum dicimus falsitatem non posse esse obiectum materiale creditum per fidem, quidquid sit, an possit esse obiectum directe negatum.

8
Obiectum ma-
teriale ad-
quatum du-
plex.

Supponendum ergo tertium obiectum materiale adaequatum aliquius scientiae, vel habitus, aliud esse adaequatum simpliciter: aliud dici adaequatum attributionis: primo modo obiectum adaequatum complectitur omnia, quae attinguntur per omnes actus illius scientiae. Secundo modo dicitur obiectum adaequatum, quod licet non attingatur immediate per omnes actus; omnia tamen obiecta illorum actuum ordinantur ad illud melius, & magis complectitur cognoscendum. Exemplum habes in medicina, cuius obiectum adaequatum attributionis est curatio hominis; & licet non cognoscatur immediatae hanc curatiopem per omnes actus; omnia tamen cognoscit in ordine ad eam: unde actus, quo cognoscit naturam, & proprietatem talis vel talis herbae, & eius temperamentum, ideo pertinet ad medicinam, quia illa cognitione deseruit ad melius sciendum modum curandi talen, vel talen morbum. Sic ergo de fide inquiri potest, an in omnibus obiectum materialibus, que recipit, sit aliquid obiectum adaequatum attributionis, in ordine ad cuius meliorem cognitionem cetera omnia cognoscantur, & quale illud sit. Dixi, alias omnes cognitiones debere ordinari ad obiectum attributionis melius cognoscendum; non quidem ad illud faciendum, vel acquirendum, sed cognoscendum: nam licet cognitiones fidei ordinentur ad eliciendum amorem Dei, non est tamen amor Dei obiectum attributionis, nisi forte pariale, in quantum si omnes actus etiam docet, quomodo sit habendus amor Dei: obiectum enim attributionis est, quod cognoscitur per illam scientiam, vel habitum, & ad cuius meliorem cognitionem deseruntur, & ordinantur ceteri actus illius scientiae.

9
Per hoc intel-
ligi debent.

Supponendum quartum, quando dicimus, omnia alia obiecta cognosci in ordine ad obiectum attributionis, non debere intelligi, quod omnes actus ferant secum in sua entitate, sed in modo intrinseco tendendi ad sua obiecta aliquem ordinem intrinsecum ad obiectum attributionis: nam cognitione, qua medicina inuestigat naturam, & temperamentum talis herbae, non habet ma-

iorem ordinem, quantum est de se, ad curationem hominis cognoscendam, quam ad alium test; & quam si medicina non intenderet illum hominis curationem cognoscere, nam illa cognitio, solum representat naturam, & temporementum herbae à priori vel posteriori cognitum præscindendo à fine, quem medicus intendit: quare tota illa ordinatio est extrinseca habens scilicet ex parte habentis illum cognitionem in ordine ad talen finem. Sic etiam actus fidei, quo credimus Tobiam habuisse canem, propter Dei revelationem, de se non habet ordinem intrinsecum, nisi ad hoc peculiare obiectum, scilicet obiectum attributionis fidei sit Deus, vel aliiquid aliud: quia licet haec omnia, quae creduntur, sint opera Dei, & per consequens habeant ordinem ad Deum; post sunt tamen credi, præscindendo ab eo ordine sicut philosophia agit etiam de ente mobili quod habet ordinem ad Deum, & tamen Deus non ideo est obiectum attributionis Philosophie, quia non intenderit praincipium Philosophie per suos omnes actus cognitionis Dei, sed cognitio ipsius entis mobilis.

Contrarium ex parte videtur docere Suarez disp. 2. scilicet 1. m. 8. ubi dicit, Deum etiam vt obiectum materiale speci ab habitu fidei cum necessitate intrinseca, & essentiali ipsius habitus fidei: quia nihil est creditibile per fidem, nisi sub testimonio divino, & per consequens, quoties fides aliquid Deo credit, debet credere Dei revelationem, & Dei etiam infallibilitatem; ergo semper supponitur creditum Deum esse, & esse summe veracem; ergo Deus vt obiectum materiale habet necessariam connexionem cum fide, quam non habent alia obiecta. Hoc tamen argumentum confundit, ni fallor, obiectum materiale cum motu formalis fidei, que quidem necesse est, quod semper credat Deum esse veracem, & propter eius auctoritatem credit alia obiecta: non tamen veracitas Dei non est obiectum materiale, sed motuum formale fidei. Quamvis autem veritas ipsa possit aliquando esse obiectum materiale, quia ipsa etiam de facto reuelata est à Deo; si tamen non fuiserit reuelata prout potius non reuelari, ipsa nunquam fuiserit obiectum materiale. Non ergo probatur, fidem habere ex sua essentia maiorem connexionem intrinsecam cum Deo vt obiecto materiali, quam cum aliis obiectis reuelatis.

Hinc infero, esto de facto Deus sit obiectum adaequatum attributionis fidei (de quo posset de possibili tamen potius non esse); potius enim Deus plures veritates reuelare, que de se non magis deferuntur ad Dei cognitionem, quam aliae veritates naturales, quas Speculator Philosophia, vel Metaphysica. Quare sicut Philosophia, vel Metaphysica non est Deus adaequatum attributionis obiectum, sic nec est fidei in illo causa. Dices, ergo iam non omnes fidei actus sicut virtutis Theologicas, cum non omnes attingent Deum. Respondeo, negando sequelam, quia ratio virtutis Theologicas (vt dixi disp. 1.) non sumitur ex obiecto materiali, sed ex motu formalis, quod in fide est veritas diuina.

His suppositis quæsto remanet an de facto obiectum adaequatum attributionis nosset fidei, id est, ad cuius cognitionem omnes fidei actus ordinantur, sit Deus solus, an aliiquid aliud: & neque quidem dubitari non potest, Deum, si non sit Deum obiectum.

13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116
117
118
119
120
121
122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000
1001
1002
1003
1004
1005
1006
1007
1008
1009
1009
1010
1011
1012
1013
1014
1015
1016
1017
1018
1019
1019
1020
1021
1022
1023
1024
1025
1026
1027
1028
1029
1029
1030
1031
1032
1033
1034
1035
1036
1037
1038
1039
1039
1040
1041
1042
1043
1044
1045
1046
1047
1048
1049
1049
1050
1051
1052
1053
1054
1055
1056
1057
1058
1059
1059
1060
1061
1062
1063
1064
1065
1066
1067
1068
1069
1069
1070
1071
1072
1073
1074
1075
1076
1077
1078
1079
1079
1080
1081
1082
1083
1084
1085
1086
1087
1088
1089
1089
1090
1091
1092
1093
1094
1095
1096
1097
1098
1099
1100
1101
1102
1103
1104
1105
1106
1107
1108
1109
1109
1110
1111
1112
1113
1114
1115
1116
1117
1118
1119
1119
1120
1121
1122
1123
1124
1125
1126
1127
1128
1129
1129
1130
1131
1132
1133
1134
1135
1136
1137
1138
1139
1139
1140
1141
1142
1143
1144
1145
1146
1147
1148
1149
1149
1150
1151
1152
1153
1154
1155
1156
1157
1158
1159
1159
1160
1161
1162
1163
1164
1165
1166
1167
1168
1169
1169
1170
1171
1172
1173
1174
1175
1176
1177
1178
1179
1179
1180
1181
1182
1183
1184
1185
1186
1187
1188
1189
1189
1190
1191
1192
1193
1194
1195
1196
1197
1198
1199
1199
1200
1201
1202
1203
1204
1205
1206
1207
1208
1209
1209
1210
1211
1212
1213
1214
1215
1216
1217
1218
1219
1219
1220
1221
1222
1223
1224
1225
1226
1227
1228
1229
1229
1230
1231
1232
1233
1234
1235
1236
1237
1238
1239
1239
1240
1241
1242
1243
1244
1245
1246
1247
1248
1249
1249
1250
1251
1252
1253
1254
1255
1256
1257
1258
1259
1259
1260
1261
1262
1263
1264
1265
1266
1267
1268
1269
1269
1270
1271
1272
1273
1274
1275
1276
1277
1278
1279
1279
1280
1281
1282
1283
1284
1285
1286
1287
1288
1289
1289
1290
1291
1292
1293
1294
1295
1295
1296
1297
1298
1299
1299
1300
1301
1302
1303
1304
1305
1306
1307
1308
1309
1309
1310
1311
1312
1313
1314
1315
1316
1317
1318
1319
1319
1320
1321
1322
1323
1324
1325
1326
1327
1328
1329
1329
1330
1331
1332
1333
1334
1335
1336
1337
1338
1339
1339
1340
1341
1342
1343
1344
1345
1346
1347
1348
1349
1349
1350
1351
1352
1353
1354
1355
1356
1357
1358
1359
1359
1360
1361
1362
1363
1364
1365
1366
1367
1368
1369
1369
1370
1371
1372
1373
1374
1375
1376
1377
1378
1379
1379
1380
1381
1382
1383
1384
1385
1386
1387
1388
1389
1389
1390
1391
1392
1393
1394
1395
1396
1397
1398
1399
1399
1400
1401
1402
1403
1404
1405
1406
1407
1408
1409
1409
1410
1411
1412
1413
1414
1415
1416
1417
1418
1419
1419
1420
1421
1422
1423
1424
1425
1426
1427
1428
1429
1429
1430
1431
1432
1433
1434
1435
1436
1437
1438
1439
1439
1440
1441
1442
1443
1444
1445
1446
1447
1448
1449
1449
1450
1451
1452
1453
1454
1455
1456
1457
1458
1459
1459
1460
1461
1462
1463
1464
1465
1466
1467
1468
1469
1469
1470
1471
1472
1473
1474
1475
1476
1477
1478
1479
1479
1480
1481
1482
1483
1484
1485
1486
1487
1488
1489
1489
1490
1491
1492
1493
1494
1495
1496
1497
1498
1499
1499
1500
1501
1502
1503
1504
1505
1506
1507
1508
1509
1509
1510
1511
1512
1513
1514
1515
1516
1517
1518
1519
1519
1520
1521
1522
1523
1524
1525
1526
1527
1528
1529
1529
1530
1531
1532
1533
1534
1535
1536
1537
1538
1539
1539
1540
1541
1542
1543
1544
1545
1546
1547
1548
1549
1549
1550
1551
1552
1553
1554
1555
1556
1557
1558
1559
1559
1560
1561
1562
1563
1564
1565
1566
1567
1568
1569
1569
1570
1571
1572
1573
1574
1575
1576
1577
1578
1579
1579
1580
1581
1582
1583
1584
1585
1586
1587
1588
1589
1589
1590
1591
1592
1593
1594
1595
1596
1597
1598
1599
1599
1600
1601
1602
1603
1604
1605
1606
1607
1608
1609
1609
1610
1611
1612
1613
1614
1615
1616
1617
1618
1619
1619
1620
1621
1622
1623
1624
1625
1626
1627
1628
1629
1629
1630
1631
1632
1633
1634
1635
1636
1637
1638
1639
1639
1640
1641
1642
1643
1644
1645
1646
1647
1648
1649
1649
1650
1651
1652
1653
1654
1655
1656
1657
1658
1659
1659
1660
1661
1662
1663
1664
1665
1666
1667
1668
1669
1669
1670
1671
1672
1673
1674
1675
1676
1677
1678
1679
1679
1680
1681
1682
1683
1684
1685
1686
1687
1688
1689
1689
1690
1691
1692
1693
1694
1695
1696
1697
1698
1699
1699
1700
1701
1702
1703
1704
1705
1706
1707
1708
1709
1709
1710
1711
1712
1713
1714
1715
1716
1717
1718
1719
1719
1720
1721
1722
1723
1724
1725
1726
1727
1728
1729
1729
1730
1731
1732
1733
1734
1735
1736
1737
1738
1739
1739
1740
1741
1742
1743
1744
1745
1746
1747
1748
1749
1749
1750
1751
1752
1753
1754
1755
1756
1757
1758
1759
1759
1760
1761
1762
1763
1764
1765
1766
1767
1768
1769
1769
1770
1771
1772
1773
1774
1775
1776
1777
1778
1779
1779
1780
1781
1782
1783
1784
1785
1786
1787
1788
1789
1789
1790
1791
1792
1793
1794
1795
1796
1797
1798
1799
1799
1800
1801
1802
1803
1804
1805
1806
1807
1808
1809
1809
1810
1811
1812
1813
1814
1815
1816
1817
1818
1819
1819
1820
1821
1822
1823
1824
1825
1826
1827
1828
1829
1829
1830
1831
1832
1833
1834
1835
1836
1837
1838
1839
1839
1840
1841
1842
1843
1844
1845
1846
1847
1848
1849
1849
1850
1851
1852
1853
1854
1855
1856
1857
1858
1859
1859
1860
1861
1862
1863
1864
1865
1866
1867
1868
1869
1869
1870
1871
1872
1873
1874
1875
1876
1877
1878
1879
1879
1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1889
1890
1891
1892
1893
1894
1895
1896
1897
1898
1899
1899
1900
1901
1902
1903
1904
1905
1906
1907
1908
19

18 Obiiciunt aliqui, quia in symbolo continentur præcipua mysteria nostræ fidei, & tamen in symbolo nihil traditur de actu meritorio, nec de modo bene operandi. Respondetur, fidem esse partim speculativam, partim practicam; & quidem præcipua eius mysteria, quatenus speculativa est, & ordinatur ad cognitionem continentur in Symbolo, quod potissimum ordinatur ad cognitionem: at vero quatenus practica, magis continetur in lege seu decalogo, cuius notitia etiam est necessaria omnibus, & quæ ordinatur ad bene operandum.

19 Dubitari posset de humanitate Christi, an etiæ pertineat ad obiectum attributionis nostræ fidei propter illud Ioan. 17. *Hæc est vita eterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem miseri Iesum Christum:* quod de cognitione etiam fidei soli explicari & illud Ioan. 20. *Hac autem scripta sunt ut credatis quia, Iesus est Christus filius Dei, & ut credentes vitam habeatis in nomine eius.* Verius tamen videtur, Christi humanitatem, licet sit primum, & præcipuum medium nostræ salutis, & potissimum Dei in homines beneficium, petinere tamen ad fidem secundario, sicut caræra beneficia Dei, & sicut alia media nobis collata ad salutem; scilicet, ut ex eius cognitione melius cognoscatur Dei bonitas erga nos, & melius sciamus, quam viam sequi debemus ad consequendam nostram salutem.

20 Contra hanc doctrinam obiici potest primò, quia aliqua videntur tradi per fidem, quorum cognition ad neutrum horum obiectorum ordinatur, v. g. Tobiam habuisse canem; quis enim melius cognoscit Deum, aut media sua salutis ex eo, quod sciat Tobiam habuisse canem? ergo non est solum illud quod diximus obiectum attributionis fidei de facto. Respondent aliqui illum veritatem conducere ad cognoscendam veritatem Dei, que nec in re levissima defere potest. Sed contra, quia in primis pari ratione dicentes, corum omnium, quæ Petrus narrat, vel docet esse ipsum Petrum obiectum attributionis, quod est ridiculum. Et ratio est, quia narratio Petri non dictat, nec ostendit, Petrum esse veracem; nisi reuentus aliunde cognitus id probet, imo supponi in audiente fidem veritatis Petri, ut creditur res narrata. Melius ergo Respondeatur, canem Tobiae, licet non per se conductat ad Dei bonitatem, vel viam nostræ salutis cognoscendam: conducere tamen quasi integraliter, & quasi partem historiæ gratissimæ commendantis Dei bonitatem erga Tobiam, cuius aliqua letitiae pars fuit aduentus canis precedentis filium suum & gescentis; quæ etiam ratione quasi in speculo videamus nostræ salutis viam per Tobiam imitationem, cui post ærumnas, & probationes Deus prosperitatem, & laritatem restituit in maximo, & in minimo.

21 Secundò obiicies, quia idem est obiectum adæquatum principiorum & cœclusionum, principia autem nostræ fidei sunt articuli, qui omnes sunt de eo; ergo Deus secundum se solum est obiectum adæquatum attributionis. Respondeo, articulos esse quidem quasi dignitates, & principia principissima nostræ fidei, esse tamen alia plura principia, & veritates immediatè etiam reuelatas nostræ fidei, quarum obiectum est bonitas & honestas virtutis, malitia vitiorum; &c.

22 Tertiò Obiicies, Metaphysica habet etiam pro obiecto partiæ attributionis Deum, ergo quod

illam partem non distinguunt à fide. Negatur consequentia; quia Metaphysica inuestigat Deum per rationem naturalem, fides vero per falem ipsius Dei revelationem, quare licet non differentia quoad obiectum materiale, differunt maxime penes diuersum morium formale assentiendi.

Quartò obiicies, quia omnis scientia supponit de suo subiecto quod sit, & quid sit, ut dicatur in posteri. fides autem non supponit, sed docet esse Deum, & quod sit Deus; ergo Deus non est subiectum fidei. Respondeo, illam præpositionem de subiecto quod sit, non exigi ab Aristotele ad omnem scientiam, sed ad demonstrationem perfectissimam, quia prima passio demonstratur de sua essentia: plures enim sunt demonstrationes, quibus probatur ipsa existentia subiecti filium in posteriori. Item prænitione de subiecto quod sit, solum requiritur, quatenus importat notitiam nominis, & aliquam notitiam confusam ipsius rei significatæ per talen vocem: cognitionem distinctæ quidditatæ subiecti potius sepe intendit quam supponatur per plures demonstrationes, ut probauit latè virumque in posterioribus.

Quintò arguit Suarez *dilla disp. 2. sct. 1. n. 2.* ex Paulo ad Hebr. 11. dicente, *Accidentem ad Deum oportet credere, quia est.* Sed certè ex illo loco magis probaretur non esse solum Deum secundum se obiectum adæquatum attributionis fidei, claram addiderit Apostolus illud aliud, & *qua remunerator est;* unde non propositum solum Deum secundum se. Nec magis urget, quod affect idem Suarez ibi ex Augustino suprà relato dicente, *fidei unum, & primum, ac maximum officium est, ut in unum credatur Deum.* Vbi certè Augustinus non dixit, hoc esse solum, & totum fidei officium, sed unum primum, & maximum; cum quo sit, quod aliud etiam officium habeat, ut docet nos eundem Deum, ut à nobis assequibilem. Quid satis explicitudè Augusti, postea lib. 11. de Cint. c. 2. dicens, finem totius fidei, & ipsius etiæ Christi esse, ut ad Deum perueniatur. Quem duplum fidei finem indicavit etiam Ioannes cap. 20. in illis verbis. *Hæc scripta sunt, ut credatis, & credentes vitam habeatis in nomine eius.* Quæ omnia magis confirmabuntur ex iis, que latius continentur *infra* agendo de charitate, & quomodo Deus propriè exerceat actum amicitie erga iustos; quia nimur Deus, licet ea, que facit ordinem primario ad gloriam suam, ordinat tamen ad nostram etiam utilitatem, & bonum, quod habet etiam pro fine suorum operum: quare fidem etiæ non solum dat, ut credamus, & sciamus, quæ de ipso Deo nosse oportet, sed etiam ad nostram utilitatem, ut viam noscamus comparandi ipsum Deum.

Sexto arguit Granado *in prefaci tract. 1. disp. 6. n. 11.* quia in Deo est auctoritas, que est obiectum formale fidei: sed illud in quo est intrinsecæ ratio formalis aliquid habitus, dicitur obiectum materiale præcipuum, ergo. Nelicet tamen vnde sumpergit illam minorum, aut probare possit, illud esse obiectum materiale adæquatum imo nec præcipuum in quo est intrinsecæ ratio formalis, seu motuum assentiendi. Certè mortuum formale fidei humana est etiam auctoritas narrantis mihi historiam, quam vidit, quæ auctoritas residet in ipso narrante: & tamen obiectum materiale fidei humana adæquatum, nec præcipuum etiam, aut parte, non est ipsum am-

cus narrans, sed historia narrata; cuius notitiam mihi communicare intendit. Item Philosophia ut in plurimum probat suas conclusiones & rerum naturas ab effectibus; ab experientia enim significatur scientia; quare motuum formale ascendiuntur sunt ipsa operationes, quae si sunt transeuntes, non manifestin principio producent, sed in effectu producunt; & tamen non tam intendit Philosophia explicare ipsos effectus, quam naturam causam, & ideo obiectum adaequatum attributionis in Philosophia non dicimus esse operationes, & effectus entis naturalis, sed ipsum ens naturale, & sic de aliis. Quamvis ergo Deus aliunde sit obiectum materiale precipuum fidei; id tamen non prouenit ex eo, quod in ipso residet auctoritas, quae est motuum formale credendi, & multo minus inde probari potest, quod Deus sit obiectum totale attributionis.

Addo tamen, in aliquo sensu posse dici Deum obiectum adaequatum attributionis fidei. Et in primis possumus simpliciter & absolute dicere, Deum esse obiectum adaequatum attributionis fidei; quia illud est obiectum attributionis adaequatum alius habitus, vel scientiae, de quo praedicantur omnia, quorum notitiam intendit illa scientia, vel qui eam tradit. Sic enim operationes intellectus sunt obiectum adaequatum attributionis Logicae; quia de ipsis praedicantur omnis dirigitur, quam ipsa Logica solam intendit explicare: de Deo autem praedicantur omnia, quorum notitiam dare intendit ultimo fides: nam de Deo in primis praedicantur, & creditur perfectiones divinae, quas fides docere intendit: & de eodem Deo praedicatur, & creditur aliquid, quacumque fides intendit nos docere, ut teneamus modum assequendi: ergo Deus est obiectum adaequatum attributionis totius fidei. Nam, licet non omnia, quae per fidem creditur, credamus de Deo, sed de aliis etiam obiectis, v. g. de Abrahamo, quod habuit duos filios, de Tobia, quod habuit canem, &c. horum tamen notitia non intenditur propter se à fide, sed ut melius cognoscamus Deum secundum se, vel certe Deum, ut à nobis assequibilem: in iis ergo actibus, qui propter se intenduntur, semper Deus est obiectum, quia vel cognoscimus aliquid de ipsis Deo, vel assequibilitatem eius, quae etiam de ipsis Deo praedicatur.

²⁶ Deinde potest Deus dici aliquo modo non solum obiectum, sed etiam obiectum adaequatum attributionis fidei: non ita ut solus Deus sit obiectum attributionis, seu in sensu exclusivo, sed in sensu affirmativo, ita ut Deus sit obiectum, ad quod, & ad cuius notitiam referantur, & ordinantur omnia, quae per fidem creditur. Sicut dicitur etiam finis universalis omnium, quae ipse facit, quia omnia ad se ipsum, & ad suam gloriam ordinant, licet ordinet etiam ad nostrum bonum, & virtutem. Sic etiam, licet notitia fidei magna ex parte ordinetur etiam ad hoc, ut cognoscamus assequibilitatem Dei: hæc tamen etiam notitia, & omnia alia, quae fide creditur, ordinant etiam ad hoc, ut melius cognoscamus ipsum Deum, quare in sensu saltem non exclusivo, sed mere assertivo dicere possumus, Deum esse obiectum adaequatum attributionis fidei, quia adaequat rotam fidei latitudinem, cum nihil fides doceat, nisi vel de ipsis Deo, vel saltem ex hoc fine, ut melius cognoscamus ipsum Deum.

Ex dictis infero, quid sentiendum sit de sententia Paludani in 3. disp. 24. quest. 1. conclusione 2. qui dixit, ira Deum esse subiectum adaequatum fidei, ut nulla sit propositio fide credita, cuius subiectum non sit Deus, licet predicatum possit esse aliquid extra Deum. Quod dictum

²⁷ Quid sentiendum sit de sententia Paludani.

P. Suarez dicta disp. 2. sect. 2. n. 1. acriter reprehendit, cum multa credantur per fidem, quae non creduntur de Deo v. g. Quod Abraham genuit Isaac, quod Beata Maria fuit perpetuo virgo, & his similia, in quibus Deus non est subiectum, sed aliquid extra Deum. Quod quidem verissimum est: si tamen Paludanus suam propositionem limitasset, & dixisset, Deum, nihil unquam reuelare in quo non reuelat aliquid de se, & per consequens, Deum esse subiectum cuiuslibet reuelationis, verum dixisset: quia, ut latius dixi disp. 2. 3. De Pantheismo sect. 4. quicumque loquitur, immediatè significat suam mentem & dicit, scire talen rem: quare quicunque Deus loquitur, & reuelat nobis aliquid, immediatè reuelat, se scire talem veritatem, & mediata fideliter, ac consequenter rem ipsam, seu veritatem quam dicit se scire: atque ideo semper Deus ipse est subiectum reuelationis, de qua affirmatur scientia talis obiecti. Actus tamen, quo postea credo, v. g. Abraham genuisse Isaac, non habet Deum pro subiecto, quia per illum actum non credo Deum id scire, sed ex eo, quod Deus id dixerit, infero verum esse, quod Abraham genuit Isaac, quamvis Deus id dicens, non haberit immediate pro subiecto reuelationis Abraham, sed se ipsum, de quo affirmavit scientiam talis veritatis. Vnde potuisse ego per fidem inferre etiam, non quidem, Abraham genuisse Isaac, sed Deum id scire, quia hoc etiam Deus reuelauit, imo magis immediatè, & directè hoc reuelauit, quam illud aliud: quare potuisse discursum formaliter, vel virtualiter fidei ita formare: quidquid Deus dicit, est verum, sed Deus dicit, se scire, quod Abraham genuit Isaac: ergo verum est Deum id scire; in quo ultimo assensu fidei Deus, & non Abraham esset subiectum, de quo creditur per fidem scientia talis obiecti. Communiter tamen non inferimus hanc conclusionem, sed alter formamus discursum, nempe, quidquid Deus quicunque modo dicit, est verum, sed Deus dicit, faltem indirectè, & mediata, quod Abraham genuit Isaac; ergo verum est, quod Abraham genuit Isaac. In quo ultimo assensu Deus nullo modo est subiectum talis propositionis, ut dicebat bene P. Suarez.

SECTIO II.

Vtrum obiectum fidei sit aliquid complexum.

²⁸ Questionem hanc proponit S. Thomas in presenti quest. 1. art. 2. & testatur fuisse duas sententias, alteram affirmantem, alteram negantem, obiectum fidei esse aliquid complexum per modum enunciabilis: ipse vero utramque sententiam conciliat dicendo, esse quidem incomplexum ex parte credentia, esse vero complexum ex parte cognitiva, quia cognita sunt in cognoscente per modum cognoscendi: est autem modus proprius humani intellectus, ut compendo,

nendo, & diuidendo veritatem cognoscat, & per consequens cum quadam complexione. Aliqui interpres distinguunt de obiecto formalis fidei, & materialis, & formale dicunt esse incomplexum & simplex ex parte rei, quia est veritas diuina; materiale vero, aliquando esse incomplexum ex parte rei, qualis est Deus, de quo, ut de praecipuo videtur loqui. S. Thomas, aliquando vero esse complexum, qualia sunt plura obiecta creaturae. Ita Suarez disp. 2. sect. 3, Turrianus disp. 1. dub. 2. Coninch. disp. 9. dub. 2. Granado disp. 6. n. 2. Consentit Hurtado disp. 16. sect. 14. quoad obiecta materialia, additamen §. 12. obiectum etiam formale esse complexum, quia complectitur veritatem, & revelationem diuinam, quare S. Thomas indicans esse incomplexum, loquutus est de obiecto formalis partiali, nempe de diuina solùm veritate.

29

*Complexio
alia ex parte
obiecti, alia
ex parte co-
gnitionis.*

Pro explicatione aduerto, diuersam longè esse rationem de complexione tenente se ex parte obiecti, & de tenente se ex parte cognitionis: potest enim obiectum de se complexum cognitioni incomplexum, ut Deus, & Angelus cognoscuntur composita sine compositione villa intellectuali, sed simplici intuitu; & è contra res incomplexa, & simplex in se potest cognosci à nobis complexus per compositionem, vel divisionem intellectualem. Et quidem de complexione, seu compositione tenente se ex parte obiecti fidei, nulla potest esse difficultas: quia loquendo in primis de obiecto formalis certum est, veritatem diuinam esse simplicissimam: certum etiam revelationem actualiem Dei, prout comprehendit varias reuelationes, non esse simplicem, sed aliquid conflatum ex variis reuelationibus. Denique quilibet reuelatio in particulari aliquando est complexa conflans ex multis vocibus, vel aliis signis: aliquando poterit esse incompleta, vt si Deus reueleret interiori per qualitatem aliquam simplicem productam in mente audientis. Conflatum vero ex veritate Dei, & reuelatione actuali, ex quibus componitur obiectum formale fidei adæquatum, semper est aliquid compositum, cum reuelatio actualis semper sit aliquid creatum conditum à veritate Dei. Et in his non potest esse difficultas.

30

Loquendo etiam de obiecto materiali fidei, certum est, etiam aggregatum ex omnibus obiectis materialibus, seu reuelatis esse aliquid complexum ex multis, & diuersis rebus. Obiectum etiam materiale attributionis adæquatum non est aliquid simplex, cum dixerimus, esse Deum, & nostram salutem, seu Deum, ut aesse quibilem à nobis. Denique, si sermo sit de obiecto materiali cuiuscunque actus fidei in particulari, aliquando erit aliquid simplex in se, vt quando credimus Deum ipsum, vel eius perfectiones, & attributa intrinseca: aliquando vero erit aliquid complexum, vt quando credimus Abraham habuisse duos filios, vel etiam quando credimus tres personas Trinitatis, quæ quidem ab iniuicem realiiter distinguuntur, & in his etiam non videtur esse difficultas.

31

Quare tota controversia esse videtur de obiecto fidei ex parte cognoscens, an sit aliquid complexum, in quo cauenda etiam est aequatio: nam complexio cognitionis non consistit in eo, quod intellectus cognoscat obiectum ut plura, vel concipiatur in eo pluralitatem; totum enim hoc stare potest cum incomplexione ex

parte cognitionis. Deus enim, & Angelus cognoscunt incomplexè ea, quæ à parte rei sunt plura, ut notauit S. Thomas dicto art. 2. & nos etiam per conceptum incomplexum concipimus plura, ut plura, ut quando concipiimus pluralitatem per unicum conceptum, qui certe ferri debet in diuisibiliter ad plura ut plura, cum terminetur ad ipsam pluralitatem, & multitudinem, & sic in aliis. Nec etiam placet modus, quo alii explicant hanc complexionem mentale, quam dicunt consistere in pluralitate conceptum, sicut complexio vocalis consistit in pluralitate vocum significantium. Hoc tamen non potest subsistere, qui iudicium mentale, quod fit per compositionem, vel divisionem, habet potissimum complexionem; immò ex eo probat S. Thomas illo 1. art. obiectum fidei in cognoscente esse debere complexum, quia homines non possunt credere, nisi per compositionem, vel divisionem; & tamen iudicium illud est vna simplex qualitas terminata ad subiectum, & prædicatum, ut cum communiter sententia probauit in lib. de Anima.

Quod tursus confirmari potest ex actibus voluntatis, quia quando vult, Petrum esse calidum eadem simplex qualitas volitionis vnius terminari debet ad totum illud complexum, Petrum esse calidum, nec possumus dicere, quod sint totū actus componentes, & conflantes volitionem illam, quot sunt voces, quibus illam volitionem explicamus. Nam tunc petet de illo actu qui precise correspontet voci Petrum, quod obiectum habeat, aut quod bonum velit: non enim vult Petrum secundum suam substantiam, nec potest esse actus voluntatis, qui etiam prout conditionatus ab omnibus aliis, non habeat pro obiecto aliquid bonum propter se appetibile. Tamen ergo est, vnico actu simplici, & indivisiibili voluntatem ferri in totum illud complexum: cum ergo eadem complexio reperiatur in voluntate humana circa obiecta, ac in intellectu, fatendum est, obiectum etiam posse ferri cum complexione ad obiecta absque multitudine reali conceptionis formalium.

Vnde constat, hanc complexionem, quæ reputatur in modo concipiendi intellectus humani, non prouenire ex eo, quod eius obiectum explicetur per plures voces: hoc enim per accidentem habet ad complexionem mentalem ponendam, vel non ponendam. Potest enim conceptus esse complexus, licet explicetur per unicum vocem; & potest è contra conceptus esse incomplexus, licet explicetur per plures voces. Prima pars probatur, quia per accidentem est, quod nunc voces nostræ raliter sint institute ad significandum, ut indigamus pluribus vocibus ad exprimendum unicam propositionem mentalem; potuisse enim homines instituere unicam vocem simplicem ad significandam hanc integrum propositionem, Petrus est albus. Etenim sicut apud Sienenses characteres non sunt sicut nostri, sed singuli characteres significant vnam dictiōnem integrā, & id est tot habent characteres, quot sunt apud nos dictiones, nec habent, sicut nos, Alphabētū commune, ex cuius paucis characteribus formari possint omnes dictiones: sic possint voces ipsae institui singula pro singulis propositionibus integris, itavt non essent voces aliquæ communes, ex quibus varie compositis propositiones diuersas componerentur; sed vna simplex vox significaret totum hoc complexum Petrus est albus.

bus. Ecce tunc vox est simplex, & tamen proposicio mentalis interna repræsentaret complexe, & fieret per compositionem prædicti cum subiecto: non ergo pender necessario complexio mentalis ab hoc, quod debeat exprimi per voces complexas.

E contra vero, posse esse conceptum incomplexum, licet explicetur a nobis per voces complexas, probari potest, quia Angelus per conceptum incomplexum concipit, & affirmat uniuersam materiam cum forma; nec enim concipit uniuersum ut sic, praescindendo ab extremitate, sed talen uniuersum inter talia extrema; quam quidem uniuersum nos de facto non possumus exprimere per vocem incomplexam, sed per complexam, nempe, uno materia cum forma. Et quidem Angelus omnia illa concipit, nempe uniuersum, & materiam & formam, que plura nos explicamus per plures voces: & tamen non concipit conceptum complexum, sed incomplexum: ergo ex hoc præcisus, quod conceptus explicari a nobis possit, & debet per plures voces, non proueniit necessario, quod conceptus ipse internus complexus sit, sed alii explicari debet complexio nostrorum conceptuum.

Potest ergo duplex complexio genus in nostris conceptibus considerari. Primum est in simplici apprehensione. Secundum in secunda operatione, seu iudicio, quatenus affirmatio, vel negatio eit. Complexio in simplici apprehensione reperiri quidem potest aliquando in complexione reali ipsatum apprehensionum, quibus vel simul, vel successivè apprehendimus res ipsas realiter, vel ratione distinctas, per plures etiam apprehensiones diuersas, itavt sicut complexe loquimur de obiectis per plures voces, vrum dico, v.g. homo albus, qui est terminus complexus; sic etiam in mente uno actu concipiā hominem, & altero album, vel simul, vel successivè, propterea successu id audio, quo casu non est dubium, quod resultet complexio in intellectu ex apprehensionib[us] diuersis.

Aliquando etiam reperi potest complexio in prima operatione intellectus abque distinctione reali plurium actuum: nam sicut per duas apprehensiones possum concipere hominem album sive etiam per unicum actum aequivalentem illis duobus possum idem concipere, & dicere, homo albus, necesse est, quod semper sint duo. Cum enim diximus, secundam operationem, seu iudicium, quo affirmo propositionem integrum, & dico homo est albus, esse simplicem qualitatem, fortiori poterit esse apprehensionis aliqua simplex qualitas, qua apprehendamus totum illud complexum, homo est albus,

In quo autem consistat tunc in una operatione modus concipiendi complexus, non debet explicari ex sola distinctione reali obiectorum: nam circa obiecta realiter distincta potest esse conceptus incomplexus, ut vidimus: & constat inconceptus, quo Angelus concipiā hominem album, vel quo concipiā uniuersum materiam cum forma: & faliunde potest esse modus concipiendi complexus etiam in una simplici apprehensione circa obiecta non distincta realiter, ut quando una apprehensione concipio animal rationale, qui est conceptus complexus, & diuersus penes complexione a conceptu, quo concipiā hominem, qui est incomplexus. Constat ergo complexio illa in hoc, quod sicut quando homo al-

Card. de Lugo de Virtute Fidei Divina.

bus significatur per duas voces, dividitur obiectum in duas partes, quarum altera seorsim ab altera exprimitur, sic quando complexe apprehenditur, dividitur etiam obiectum in duas partes, quarum quilibet quasi seorsim ab altera exprimitur, & ostendit intellectui. Vnde diuero modo concipiā Angelus per conceptum, homo, quā nos per hunc conceptum, animal rationale: quā diuinitas licet in nobis afferat magis, & minus explicitum conceptum, quatenus conceptus, homo, minus explicitus explicatur magis per conceptum, animal rationale: comparando tamen nostrum conceptum cum Angelico, non potest dici magis clarus conceptus noster, animal rationale, quā sicut in Angelo conceptus homo, & tamen hic est incomplexus, & ille complexus. Quā complexio consistit in separatione intellectuali unius partis ab alia, itavt aliter concipiā unam partem, & aliter aliam. Aliter, inquam, non per aliam cognitionem, aut cum successione reali, vt prius concipiā animal, & postea rationale: iam enim effent duas apprehensiones distinctas, sed quod quasi bis per eundem actum attingatur obiectum dando illi diuersas denominations. Nam sicut in hoc iudicio, homo est homo, attingit quasi bis idem homo ab eodem indiuisibili actu, dando nimirum ei denominationem subiecti, & prædicari, subiecto hominem eidem hominī per apprehensionem possumus aliter tangere unum obiectum, & aliter aliud: quia licet in apprehensione non sit affirmatio, vel negatio, & per consequens non sit propriè subiectum, nec prædicatum; reperitur tamen diuersitas in modo ipso concipiendi unum & aliud, v.g. quando apprehenditur homo insitus, concipiā homo ad modum per se stantis, insitus vero per modum adiacentis. Item quando apprehenditur homo lapis, tunc etiam lapis concipiā per modum adiacentis homini, & hunc modum concipiā significamus per voces, quibus prius proferimus hominem, postea lapidem, non quia successuē etiam expressi sint in mente, sed ut significemus, lapidem conceptum fusile ad modum adiacentis homini. E contra vero, quando dicimus, lapis homo, significamus, hominem conceptum fusile per modum adiacentis lapidi: unde illi duo diuersi conceptus, homo lapis, & lapis homo, habentes idem omnino ex parte obiecti, diuersimodē tamen denominant idem obiectum propter diuersum modum apprehendendi, & ideo faciunt conceptum complexum, quia perinde se habent, ac quando loquimur per voces complexas, per quarum singulas significamus unum obiectum, nihil explicando de alio; è contra vero conceptus incomplexus est, quo ita attingitur obiectum, ut etiam propterea attingit hanc partem subiecti, attingat, & explicet aliam partem sicut vox incomplexa est, quā indiuisibiliter explicat totum obiectum, quod significamus.

Dices, imo iuxta hanc regulam conceptus etiam, quo Angelus concipiā uniuersum materiam cum forma, erit complexus, quia aliter, & aliter denominant obiecta cognita; nempe, uniuersum cognitam in recto, & materiali, v.g. cognitam in obliquo: non enim dicit, uno, & materia, sed uno materia, ergo sicut conceptus ille, homo albus in nobis est complexus, quia unum denominat cognitum ad modum per se stantis, & alterum cognitum ad modum alteri adiacentis: ita in Angelo conceptus uniuersis materia erit complexus.

plexus, quia diuersas denominations cogniti
tribuit suis obiectis.

39 Respondeo negando sequelam: est enim magna differentia; nam conceptus noster complexus ita fertur ad illa duo, ut quatenus attingit unum, nullo modo explicet aliud, sed habet se, sicut quando loquimur per voces complexas, per quarum prioram nullo modo explicamus obiectum sequentis vocis, & quando dico, *homo*, nullo modo explicto albedinem, nec illa vox, *homo*, facit audientem venire in cognitionem albedinis, donec audiat illam aliam vocem *albus*; ita in intellectu, etiam si vniō auctu concipiatur complexe, *homo-albus*; sed tamen quatenus attingitur, *homo*, nullo modo explicatur *albus*; sicut in iudicio mentali, quo dico, *animal est rationale*, licet sit idem simplex actus, sed tamen ex parte subiecti, & quatenus praeceps subiectum hominem, nullo modo explicat rationale, sed solum ex parte praedicti. At vero in Angelo conceptus incomplexus de vniō materia etiam propter attingit vniō ipsam, explicat extrellum vnitum, nempe materiam. Fertur enim clarissime ad ipsam quidditatem vniōis, & quia ipsam per vniōem comprehendit, cognoscit materiam, atque ideo etiam reduplicatio propter cognoscit vniōem in recto, cognoscit materiam in obliquo. Sicut idem Angelus comprehensio meam visionem de albedine, non cognoscit complexe visionem, & albedinem, sed omnino incomplexem, quia non potest intelligi, quod attingat visionem clarissimè, quin co ipso explicet albedinem, ad quam mea visio terminatur. Non ergo appellamus conceptum complexum omnem illum, qui fertur ad plura obiecta, & diversimode illa denominat cognita, sed qui ita fertur ad plura, ut quatenus attingit, & explicat unum, nullo modo attingat, aut explicet aliud. Sumimus enim haec nomina complexi, & incomplexi ex vocibus, quas tunc solum dicimus complexas, non quidem quoties significant plura, nam hæc vox multitudine significat plura, & tamen est incomplexa: nec etiam quoties significant vnum in recto, & aliud in obliquo, nam hæc vox *væna*, significat cōmissionem in recto, & tempus vel pertinuum in obliquo, & hæc vox *albus*, significat subiectum in recto, & albedinem in obliquo; sed quando significante plura, ita ut significando vnum non significant aliud? quod quidem non habent vox, *væna*, & vox *albus*, quia non inuenimus aliquas syllabas in illis vocibus, que deducant in solam cognitionem cōmissionis sine tempore vespertino, vel in cognitionem subiecti sine albedine: & ideo in vocibus non reperitur complexio, nisi in multis vocibus, quia vnaque vox significat indiuisibiliter totum obiectum. Conceptus autem mentis propter suam perfectionem possunt significare complexe, licet sint simplices in entitate sua, quia potest idem realiter conceptus & equivalere multis vocibus, & significare obiecta singularia eodem modo, quæ a multis vocibus significantur; quare poterit vnaquaque apprehensio & quia ualere illis vocibus, *homo-albus*, & attingere hominem sicut explicatur per vocem, *homo*, & rursus attingere *albus*, sicut explicatur per vocem *albus*, & hunc appellamus conceptum complexum.

40 Vnde, licet in Angelo conceptus vniōis materia sit incomplexus, quia terminatur ita clare ad vniōem, ut in ipsa tanquam in medio conuiscatur materia; in nobis tamen potest esse

conceptus complexus, quo eodem modo concipiamus vniōem materię, sicut si per illas duas voces distinctas facilius significaretur. Quare sicut tunc vox, *vno* non significaret materiam, sed praeceps vniōem confuse absque extremo determinato, sic per conceptum internum protertingit vniōem, non explicaretur materia. Angelus autem, quia non concipit vniōem cum illa confusione, sed clarissime, non facit conceptum complexum de vniōne materia, sed incomplexum, quo indiuisibiliter conceptus talis vniōem vt talem, & vt est vno materia.

Hæc dicta sunt de complexione, quæ reputatur in simplici apprehensione: nunc dicendum est de complexione, quæ reputatur in secunda operatione, quatenus est affirmatio, vel negatio vniōis de alio, quæ complexio videtur magis propria secundæ operationis: nam complexio etiam illa, quam explicitius, & diximus reputari in prima operatione, potest reputari in secunda, & tenet se ex parte subiecti, vel praedicti, ut cum habeo hoc iudicium internum *homo insitus est amicus Dei*, in quo ex parte subiecti reputatur complexio illa, *homo insitus*, eodem modo sicut reputatur in simplici apprehensione; & idem est ex parte praedicti in hoc iudicio, *Petrus est homo albus*, sicut etiam in propositione vocali reputari potest ex parte subiecti, vel ex parte praedicti eadem complexio, quæ reputatur in oratione imperfecta, seu in termino complexo, *homo insitus, homo albus*, &c.

Cæterum ultra hanū complexione communi-
nam primā, vel secundā operationē datū alio,
qua magis competit secundā operationē, quatenus est affirmatio, vel negatio vniōis de alio, &
per consequens veratur inter duo extrema pro-
positionis, nempe inter subiectum, & praedictum,
qua inter se componit per affirmationem,
vel diuidit per negationem, & ideo dicitur com-
positio, vel divisionis, atque adeo reprefentat complexo obiecta non explicando ex parte subiecti
id, quod explicat ex parte praedicti, & peinde se habendo, ac quando per diuersas voces successivè profertur propositio vocalis. Pro quo secun-
dā lunt, quæ dixi disp. prima de Puentem, sibi.
2. nempe in iudicio mentali, quod fit per compo-
sitionem, vel divisionem, præter extrema, hoc
est, subiectum, & praedictum, obiecti etiam ex parte
obiecti identitatem inter vtrumque extremum:
imò hæc sola identitas in rigore loquendo, &
qua affirmatur, vel negatur, nam extrema non af-
firmantur simpliciter, aut negantur, sed identitas
inter illa, cui identitatem per affirmationem
consentit in intellectu, per diffusum vero cōfusum:
git, & negat, itavt obiectum affirmatum, & ne-
gatum directè idem sit in assensu, & diffusus ip-
faque affirmatio, vel negatio non sit aliquid ex
parte obiecti, sed ex parte intellectu, qui vel
consentit affirmando, vel dissentit negando idem
omnino obiectum propositum.

Dixi, in iudicio mentali, quod sit per compo-
sitionem vel divisionem, debere præter extrema
obiecti identitatem inter illa, qua affirmetur, vel
negetur: quia non nego, posse fieri iudicium
mentale sine compositione, aut divisione, in quo
non obiectatur identitas media inter extrema,
neque etiam obiectantur extrema, aut subiectum
& praedictum, sed entitas vna, qua sola affi-
metur, vel negetur. Hoc enim modo iudicat Ange-
lus saltem communiter, & in plurimum, qui
quidem

conceptus
complexus
quid sit.

quidem non ponit sicut nos, ex una parte hominem & ex altera animal rationale, ut dicat *homo est animal rationale*, sed cognoscit clarè, & distinguere hominem cum omnibus suis praedicatis, & sicut nos affirmamus immediatè identitatem inter hominem, & animal rationale, ita Angelus affimat immediatè ipsum hominem, & omnia eius predicata clarissime cognita; & hoc est Angelum iudicare sine compositione, & divisione, nempe sine subiecto & praedicato, neque affirmando, aut negando identitatem inter aliqua extrema, sicut nos; sed immediatè affirmando totum hominem, vel immediatè negando chimaram aut existentiam praefentem Antichristi. Inò in nobis etiam videtur admittendus hic modus affirmandi, & negandi sine compositione, & divisione non solum in patria, vbi Beati certè non componunt, vel diuidunt per visionem Dei; sed etiam in via in cognitionibus saltem intuiruis, quibus homo percipit & experitur proprios actus intellectus, & voluntatis, quos quidem non affimat per compositionem, aut divisionem, sed percepit simplici intuitu, quamvis non omnino distinctè, sed confusè propter imperfectionem presentis status. Denique in iis etiam iudicis, in quibus per compositionem, aut divisionem affimat, vel negat praedicatum de subiecto, licet compонat; aut dividat subiectum, & praedicatum ipsum tamen identitatem praedicat & subiecti, quam solam directè affimat, aut negat, non componit cum existentia, aut diuidit ab illa. Datur enim processus in infinitum, nam ad hoc deberet rursus obici identitas media inter ipsam identitatem, & existentiam, quam identitatem affimat, aut negaret: & rursus si haec secundam identitatem affimat aut negat per compositionem, aut divisionem; deberet concipi alia teria identitas inter secundam identitatem, & eius existentiam, & sic in infinitum. Sistendum ergo est etiam in iis iudicis in aliqua identitate, qua affimetur, aut negetur sine compositione, aut divisione, non dicendo de illa, *hec identitas existit vel non existit*, sed simpliciter canemidentitatem sine compositione aut divisione affirmando, vel negando, per simplicem consernum, vel diffusum intellectualem.

Tota ergo hæc complexio, de qua nunc loquimur, tunc solum datur, quando iudicium sit per compositionem, & divisionem, hoc est, quando obicitur identitas media inter subiectum, & praedicatum, que sola identitas media affimetur, vel negetur: ad quod necesse est distinguere mentaliter subiectum à praedicato, concipiendo unum aliter ab alio, nempe subiendo unum, & praedicando aliud, & affirmando, vel negando identitatem utriusque. Sic praedicamus album de homine, affirmando immediatè identitatem inter hominem, & habens albedinem. Sic etiam praedicamus existentiam de Petro, quando dicimus, *Petrus est*, quia ponimus ex parte praedicati esse vel existere, & affirmamus identitatem inter Petrum, & existens. Alia enim est affirmatio, qua Angelus, & qua homo dicit, *Petrus est: nam Angelus nihil praedit de Petro*, sed concipiendo simplici intuitu Petrum existentem, et absentem, nec ponit existentiam ex parte praedicati, ut eam de Petro praedicer, tanquam de subiecto, sed affirmat simpliciter existentiam Petri absque ylla prædicatione, nos vero concipiimus ex parte subiecti Petrum non explicando existentiam, quam

Card. de Lugo de Virtute Fidei Divina.

tamen ponimus ex parte praedicati, ut eam praedicemus de Petro affirmando directè identitatem inter Petrum & existens. Inò licet concipiamus explicitè ex parte subiecti existentiam, vel alia praedicata, possumus candem existentiam, vel eadem praedicata concipi ex parte praedicati, & identitatem medianam, quam affirmemus, ut contingit in propositionibus ideticis, quibus dicimus, *homo est homo*, vel *Petrus existens est Petrus existens*: sufficit enim illa qualiscumque distinctionis rationis ratiocinantis, qua distinguimus idem à se ipso, subiectendo, & praedicando idem omnino de se ipso & concipiendo identitatem medianam inter extrema, ut fiat iudicium cum vera compositione, & complexione mentali, sicut fieret complexio vocalis per has voces, *homo est homo*. Quia sicut ad vetam complexionem vocalium non requiruntur plures voces significantes diversa, unde hic terminus, *gladius, et sis*, non est incomplexos, sed complexus, ita ad complexiōnē mentale non requiruntur diversa significata, sed sufficiunt diversæ voces mentales realiter, vel virtualiter, que idem obiectum vis significant, dando illi diversas denominations subiecti, & praedicati propter seleni modum enunciandi: quare in iis etiam propositionibus ideticis datur vera compositione & complexio mentalis. Præsertim, cum in iis etiam propositionibus concipiatur ultra extrema identitas inter illa, qua directè affimat, & qua est diversa ab extrema in ratione objecti, cum aliquod explicetur per conceptum identitatis, quod non explicabatur ex parte subiecti, vel praedicati. Inò licet ponatur ex parte subiecti, & praedicati identitas, & diceret, *Petrus habens identitatem cum Petro*, *Petrus habens identitatem cum Petro*, in quo propositione videtur identitas eadem concipi ex parte subiecti, & ex parte praedicati; adhuc tunc etiam concipiatur idemtitas aliqua media, qua affimetur, in qua explicetur aliquid, quod non explicabatur ex parte extremitum, nempe identitas non solum inter Petrum, & Petrum, sed etiam inter identitatem positam ex parte subiecti, & identitatem positam ex parte praedicati, que identitas, inter identitatem, & candem identitatem non explicabatur ex parte subiecti, nec ex parte praedicati. Quoies ergo affimetur, vel negatur identitas inter extrema, qua concipiuntur tali modo cum subiectione, & prædicatione, reperitur compositio, vel divisione intellectualis, & per consequens complexio mentalis, de qua nunc loquimur.

His ergo circa complexionem mentalem explicitatis, facilis est iam decisio presentis questionis, an obiectum fidei sit aliquid complexum, complexione nimis proueniente a modo cognoscendi complexo. Respondeatur enim affirmativè. Et in primis loquendo de complexione illa, quam diximus inveniri in apprehensione simplici, illa aliquando reperitur in obiecto fidei ex parte subiecti vel etiam ex parte praedicati, vel ex parte utriusque, v.g. in illo fidei assensu, *homo cum debito dispositione baptizatus est mundus*, reperitur complexio mentalis ex parte subiecti rursus in illo fidei assensu, *Apololi accepimus spiritum sanctum in die Pentecostes*, reperitur complexio ex parte praedicati. Denique in illo fidei assensu, *homo moriens in gratia habet sus ad vitam eternam*, reperitur complexio ex parte utriusque, & sic de aliis. Aliquando vero in neu-

45
Decisio qua-
tionis.

tro repertur complexio mentalis, ut in hoc al-

fensu fidei Iesus est Dens, & in aliis similibus.

46
Complexio
mentalis re-
pertur semper
in fide.

Loquendo verò de complexione mentali, quā diximus repertur in secunda operatione intellectus quatenus fit per compositionem, vel divisionem, dicendum est, repertur semper in fide nostra: semper enim credimus veritas reuelatas per compositionem predicati cum subiecto. Quod colligitur in primis ex eo, quod homines communiter hanc obiecta credenda accipiunt per voces humanas, que representant haec obiecta complexem per propositiones vocales constantes ex subiecto & predicato, quare generant species similes subiecti, & predicati aptas ad generandas apprehensiones distinctas de extremis, & ad quos sequatur assensus complexus componens praedicationem cum subiecto. Deinde ratio magis vniuersalis esse potest, quia quoties veritas propositionis non apparet clare, vel saltē obscurè ex se, sed credenda est propter aliud medium, & motiuum, necesse est adhibere discursum formalem, vel saltem virtualē ad ei assentendum, ut vidimus in superioribus: cum ergo veritates reuelatae tales sint, oportet quod vtrum medio per discursum saltem virtualem ad eis assentendum. Omnis autem discursus formalis, vel virtualis accipit suam vim, & efficaciam ex illis principiis, dici de omni, & dici de nulo, in quibus fundatur tota vis syllogistica, ut suppono ex Logica. Quare non potest concludere, nisi ex eo, quod duo extremitates conclusionis coniungantur prius singulæ cum medio in præmissis, ut postea in conclusione cōiungi possint inter se propter coniunctionem quam veraque habet cum medio: cum ergo que fide credimus, credamus propter aliud, nempe propter motiuum fidei, quia nimur quae Deus dicit, vera sunt, & dicit hoc; necesse est, quod in iis præmissis formalibus, vel virtualibus fiat compositio, coniungendo medium cum singulis extremis, nempe rem à Deo testificatam, quae est medium coniungimus in maiori cum veritate, & in minori cum hoc obiecto particulari, ut postea in conclusione formalis, vel virtuali coniungamus vtrumque extrellum inter se, nempe hoc obiectum cum veritate, debet ergo & in præmissis & in conclusione coniungi praedicatum cum subiecto, alioquin nec in præmissis coniungeretur medium cum singulis extremis, nec in conclusione coniungentur extrema inter se, propterea requiritur ad hoc ut ex medio deducamus assensum conclusionis.

An verò Angelus in assensu fidei debeat etiam assentiri per compositionem, & complexionem mentalem, pender ex quaestione illa, an Angelii possint in aliquibus materiis discutere formaliter, vel saltem virtualiter; de qua dicendum erit in tractatu de Angelis.

S E C T I O III.

Vtrum sit aliquis ordo inter obiecta fidei.

47
Obiecta fidei
alia sunt ne-
cessaria sim-
pliciter: alia
sunt con-
tingentia.

D E ordine dignitatis non est dubium, cum aliqua sint digniora & nobiliora in sua entitate, ut ea quae pertinent ad Deum in se, & rursum ea, quae pertinent ad Christum Dominum, & sic de aliis. Non dico, esse digniora fide, sed esse maioris dignitatis, & nobilitatis in se. Neque etiam est dubium de ordine necessitatibus; nam ali-

qua sunt necessaria simpliciter, ut conscientia, & tributa Dei: item immortalitas anime rationalis, & similia. Alia sunt contingentes, ut creatio mundi, passio Christi, &c. Denique nec est dubium de ordine durationis, cum aliqua sint aeterna, & ab aeterno; alia temporalia, sed praeterea alia futura.

Tota difficultas esse posset de ordine in esse credibilis, an scilicet credibilitas aliquorum obiectorum penderat à fide aliorum, quae debent prius supponi credita. Quam questionem laet tractat Suarez disp. 1. sett. 4. Cum ramen suppositionis nostris principiis nihil superesse difficultatis. Comparari autem possunt, vel obiecta materialia fidei inter se, vel formalia inter se, vel materialia cum formalibus. Inter obiecta materialia, que nimur creduntur propter diuinum testimoniū, Dur. in 3. disp. 24. q. 1. § 3. dicit, primum locum tenere auctoritatem infallibilem Ecclesie, ut fundamentum ad reliquos articulos credendos. Hanc tamen sententiam bene impugnat. Hinc disp. 1. sett. 5. & constat ex iis, quae diximus disp. 1. sett. 12, vbi vidimus posse aliqua credi fidia divina ab eo, qui Ecclesie auctoritatem nondum audiuit, nec agnouit, quamuis communiter, & regulariter fideles non soleant fide divina credere, nisi qua ab Ecclesia accipiunt, quam consenserunt certam regulam credendorum.

P. Suarez disp. 2. sett. 4. n. 5. C. sequitur videtur docere, quod inter obiecta materialia fidei debeat esse ordo, quia fides aliorum obiectorum pender semper obiectivè à fide horum duxorum, quod scilicet Deus sit verax, & Deus haec duxit, quae nisi fide ipsa credantur, nihil aliud potest per fidem credi; cum haec duo sint motiuum formale credendi reliqua. Vbi videtur transire ab obiectis materialibus ad formalia; nam illa duo sunt obiecta formalia fidei, quare ordo inter illas, & alia obiecta non erit ordo inter obiecta materialia, sed inter formalia, & materialia. Vide Hurtado vbi supra sett. 6. §. 22. idicat defecum consequentia in hac Suarez doctrina. Verum Suarez loquitur ibi est iuxta suam sententiam, quae docet, veracitatem, & testimonium Dei, prout mouent ad reliquias veritates credendas, debet credi per eandem fidem etiam ut obiecta materialia, hoc est, quia idem Deus dicit, se esse summe veracem, & se reuelasse reliqua omnia, quare illa duo simul debent esse obiectum formale, & materiale; imò nec possunt esse obiectum formale, nisi quatenus sunt obiectum etiam materialie creditum propter eandem Dei auctoritatem illa duo testificantur. Quam sententiam facio mihi semper inintelligibilem fuisse, ut constaret iis, quae latius dicta sunt disp. 1. Quia si illa duo principia sunt obiectum etiam materialie creditum propter motiuum formale fidei, quodlibet ex illis debet credi propter alterum etiam compunctionem: nam Deum esse veracem, v. g. debet credi, quia Deus dicit, se esse veracem, & è contra, Deum id dicere, debet credi quia Deus est verax: unde quilibet ex illis præmissa probaret, & inferret veritatem totius obiecti, quia haec præmissa probat alteram, cum qua probat sufficienter conclusionem, ergo ex una præmissa inferitur tota veritas conclusionis, quod manifestè repugnat in tota arte syllogistica, in qua una præmissa nihil probare potest. Rursus non minus repugnat, quod altera præmissa debet per alteram probari: nam licet in causis physicis aliqui

aliqui concedant de facto, vel de possibili mutuam causalitatem & prioritatem; huiusmodi tamen motius formalibus voluntatis, & intellectus ea mutua causalitas omnino, & essentialiter repugnat. Nam in voluntate, si medium amaretur solum propter finem, & finis amaretur solum propter medium, virumque esset medium sive illo profus fine, quia nihil amaretur propter se, & sistebo in illo, sed semper propter aliud, quod quidem repugnat voluntati, quod non habeat semper bonum aliquod in quo sitat. Sic etiam multo magis intellectus, si unam præmissam crederet propter alteram, & è contra, neutram credere vltimo, sistendo in illa, & per consequens Sylogismus ille nunquam reduceretur ad propositiones primas, & immediatas, cum nulla esset, in qua sibi posset, & quæ non esset probanda per alteram, quæ altera probanda cursus esset per hanc primam: quæ omnia intelligi non possunt, & funditus euerunt omnes regulas syllogisticas. Denique non apparet, quomodo non procedatur in infinitum querendo motuum: nam si l' eum esse veracè credere debemus semper, quia id Deus dicit, & rursus, Deum id dicere credimus, quia Deus dicit, se id dicere, hoc etiam ipsum debemus credere, quia Deus dicit; nam in hac sententia nihil creditur sicut in ipso, sed quidquid creditur est obiectum materiale, & creditur propter aliud: unde vel procedendum est in infinitum in motu credendi, vel sicut in aliquo motu, quod non creditur propter aliud, & illud iam non erit obiectum materiale fidei sed solum formale, quod esset contra P. Suarez volentem omnia motiva formalia fidei esse debere obiecta etiam materia credita propter motiu fidei: quod, vt dixi, intelligi aut capi non potest.

Dixi autem, hoc multo minus intelligi posse in motiis intellectualibus, quam in motiis voluntatis, quia in voluntate posset fortassis aliquis exigitur casum, in quo medium amaretur propter finem, & finis ipse amaretur aliquo modo propter medium, v.g. si offeretur Petro officium in aula honorarium, cui officio post triennium annexum esset aliud officium magis honorificum necessario obendum ab eodem Petro in aula posset quidem Petrus moueri ad acceptandum primum officium partim propter utilitatem, quæ habet ut medium ad subsequens officium acquirendum: & rursus posset subsequens officium desiderare, & intendere, partim propter maiorem honore, quem in se habet, & partim propter honorem primi officij, quod non potest acceptari sine necessitate, & obligatione ad secundum officium obendum. Et quidem contingere etiam posset, vt se se inuenient illa motu ita, vt nec primum officium acceptaret sine committitae acquirendi secundum, quia ille honor, quem secum affect primum officium fortasse non acceptaretur cum eius oneribus; rursus secundum officium scorsum à primo non acceptaretur cum majori eiusdem officij onere, nisi moueret etiam honor primi officij. Sed tamen honor, & commodum resultans ex virtu officio bene gesto tanti fiat in estimatione hominum, vt propter illud complexum prudenter suscipiat onera, & labores utique officij: quo casu virtus officij esse videtur, & medium ad alterum, & finis alterius acceptandi. Sed tamen tunc & in singulis officiis invenirent bonitas alii qua propria independens à bonitate alterius, & licet singula ex illis bonita-

Card. de Lugo de Virtute Fidei Divina.

tibus scorsim non mouerent prudenter ad eas intendendas; complexum tamen ex virtute prudenter moueret; & in rigore illud solum complexum per modum complexi esset finis, & singula officia non intenderentur ut finis, sed solum ut media ad illud complexum, quod solum esset prudenter appetibile propter se.

Cæterum si res attente consideretur, & cū debita proportione applicetur, hoc ipsū contingere posset in intellectu: possent enim poni duæ præmissæ, quarū vniuersusque veritas appareat quidem in se, & immediata non tamē plenē, sed semiplenē, atque adeo singula scorsim nō acceptarentur ab intellectu. Cæterū alterius veritas probatur etiā ab alterius veritate, & ideo singula acceptatur, & creduntur, quia nimirū veritas primæ præmissæ semiplenē apparat in se, & semiplenē infertur ex altera, non prout probata per istam (hoc enim esset impossibile) sed prout semiplenē etiam apparente in se independenter ab hac: unde ex virtute capite mouetur sufficiētis intellectus ad assensum huius præmissæ, quia partim apparat in se, & partim infertur ex altera, prout illa etiam semiplenē apparente in se independenter ab hac, & eodem modo mouetur etiam ad assensum alterius præmissæ: quo casu assensus, cuiusque præmissæ esset mixtus & medium: quid, nempe semiplenus, & semi immediatus: sicut quando eligeres medicinam, partim propter eius delectationem, & partim propter utilitatem ad sanitatem, iravit nec propter delectationem solam, nec propter utilitatem solam eligeres, quia modicæ sunt sed propter virtutem simul appetis, tunc volitio illa esset semielectio medij, & semiamor finis respectu medicinæ, & actus mixtus tertie speciei. Sic dicendum esset in intellectu in casu positivo. Sed illud totum non refert ad defendendam, vel explicandam illam Suarez sententiam, nam si ipse diceret, hoc modo se habere, & adiuuare se inuicem illa duo principia veritatis, & reuelationis diuinæ, ut veritas, v.g. credetur, partim quia apparent quasi semiplenē in se, & partim quia infertur semiplenē ex reuelatione diuina, quatenus reuelatio apparat etiam semiplenē in se independenter à veritate; si hoc, inquam, diceret, in primis iam sequeretur contra ipsum, quod assensus fidei resolutus vltimo saltem partialiter in veritatem, & reuelationem Dei, prout apparentes in se ipsis, & non prout creditas propter aliud: quod tamen ipse falsum putat, & contendit, non resoluti vlo modo in veritatem Dei, nisi quatenus veritas ipsa est credita propter reuelationem, neque etiam resoluti in reuelationem, nisi quatenus est credita propter veritatem Dei. Et quidem fierent contra ipsum ex illa parte argumenta omnia, quibus ipse vitetur ad probandum suam sententiam: quia assensus ille veritatis diuinæ, quatenus non est propter reuelationem, non esset & quæ sumus, cum ex ea parte non resolueretur in testimonium diuinum, & alia omnia, quæ ipse infert. Deinde nec explicari posset in casu nostro, quomodo etiam semiplenē dependet assensus veritatis Dei à diuina reuelatione, prout apparente in se independenter ab eadem veritate: quia reuelatio Dei, non solum semiplenē, sed nec etiā plenē in se apparet, non potest probare vlo modo veritatem rei reuelatae independenter à veritate loquentis. Non enim arguitur benè ex testificatione alicuius ad veritatem rei testificate, nisi supponendo illum esse veracem:

M. 3 ergo

ergo nec semiplenè posset probari veracitas diuina ex reuelatione de veracitate in se semiplenè apparente independenter ab eadem veracitate: quare etiam in hac semiplena probatione deberet veracitas probari per se ipsam.

Ad vitandæ ergo hæc inconuenientia, faten-

54
Veracitas
Dei potest
credi ut obie-
ctum mate-
riale fidei.

dum nobis est, ut diximus discept. 1. assensum fidei resolui ultimum in veracitatem Dei ut cognitam independenter à reuelatione, & in reuelationem etiam ut cognitam independenter à veracitate. Faremus, polle etiam credi veracitatem Dei, sicut obiectum materiale propter reuelationem, & testimonium primæ veritatis; quia ipsa etiam veracitas Dei reuelata invenitur: sed tamen tunc etiam veracitas ipsa, & eius fides resolueretur ultimum in reuelationem, & in eandem veracitatem, ut in se apparentem independenter à reuelatione, ut late explicuimus eadem discept. 1. vbi etiam respondimus ad omnia fundamenta, & inconuenientia, quibus P. Suarez suam sententiam probare conatur. Vnde consequenter respondendum iam est ad questionem propositam, nullum esse ordinem necessarium dependentiam inter obiecta materialia credita ad inuicem, sed singula posse seorsim ab aliis credi, sicut singula potuerunt seorsim ab Deo reuelari. Dux tamen seorsim ab aliis, hoc est, ab iis obiectis quæ in hac veritate particuliari non includuntur, nec essentialiter supponuntur, v. g. non possumus credere Spiritum sanctum procedere à Patre, & Filio, nisi crudamus in Deo esse Patrem & Filium, & Spiritum sanctum. Item non possumus credere Deum esse remuneratorem, nisi crudamus, Deum esse. Item non possumus credere, omnes homines resurrecti, nisi crudamus, omnes mortuorum; resurrectio enim supponit essentialiter, ita includit in aliquo mortem precedentem. Loquimur ergo solum de obiectis, quæ ex se, nec includuntur, nec supponunt essentialiter alia. Existens vero Dei necessarium credenda est ad omne aliud obiectum per fidem credendum: illa tamen non debet semper necessario credi ut obiectum materiale sed potest se tenere ex parte motiu formalis: credendo enim Deum esse veracem, vel certe, Deum reuelare, eo ipso crudamus, Deum esse, cum non possit reuelare, nisi Deus existens, atque ideo existentia Dei tunc tenebit se magis ex parte motiu formalis.

55
Comparando
obiecta for-
malia fidei
inter se, quem
dicat esse or-
dinem inter
ipsa obiecta.
P. Suarez.

Comparando vero obiecta formalia fidei inter se, P. Suarez dicta scilicet, 4. n. 14. dicit, inter obiecta ipsa esse ordinem in suo esse, quia prius est, Deum esse veracem, cum sit ipsa essentia Dei, quam Deum loqui: in esse autem credibilis nullum esse ordinem inter veracitatem, & reuelationem, cum neutra possit credi, nisi propter alteram, nempe veracitas propter reuelationem, & reuelatio propter veracitatem, quæ se inuicem iuvant ut credantur. Sed licet quoad hoc sit questione de nomine, sed tamen consequenter potius videretur, quod P. Suarez debuisse fateri ordinem prioris, & posterioris inter illa duo motiu fidei: nam illi qui admittunt dependentiam, causalitatem mutuam inter causas physicas, & non negant inter illas ordinem prioris, & posterioris, imò consequenter sicut concedunt mutuam dependentiam, ita concedunt mutuam prioritatem, & posterioritatem: omnis enim dependetia eo modo, quo est dependentia, afferit ordinem prioritatis, & posterioritatis. Cum ergo P. Suarez ponat mutuam dependentiam inter illa duo mo-

tia fidei in ratione creditibilis; non debet negare ordinem, sed consequenter ponere etiam mutuam prioritatem & posterioritatem inter illa. Sed haec, ut dixi, erit quæstio de modo loquendi, supposita illa sententia. In nostra autem, sicut non ponimus dependentiam illorum motiorum ad inuicem in esse creditibilis, ita nec agnoscimus in eo genere prioritatem, aut posterioritatem, inter illa.

Denique comparando obiecta materialia fidei cum formalibus, non est dubium, quod debet esse ordo inter illa, cum obiecta materialia dependentia formalibus in ratione creditibilis, & non è contra: motiu enim veracitatis, & reuelationis non creditur propter obiecta materialia, quæ tamen credi non possunt propter se, sed propter illa motiu. Et de his non potest esse difficultas.

SECTIO IV.

Vtrum articuli fidei conuenienter in sym-
bolo tradantur.

DE his agit S. Thomas hac quest. prima ab art. 6. usque ad 9. quæ facilia sunt. Et in primis articulorum nomine intelliguntur communiter non omnes veritates renelate, quæ in loca Scriptura, vel Concilii continentur, sed præcipua capita: nam sicut contextura corporis humani certi artibus, & articulis sustinetur, & connectitur, ne dissoluatur; sic in fide nostra sunt aliqua magis principalia, & capitalia, quæ si disoluissentur, facile reliqua fidei contextura rueret.

Ex his potissimum articulis symbola tria composta sunt. Symbolum Apostolorum, Symbolum Nicenum, & Symbolum Athanasij, quibus tribus foliis Ecclesia universalis rituit. Vocatur autem symbolum, quasi tessera, quæ milibus datur, ut se se inuicem cognoscent, & dignoscerent hostes. Quamvis propriæ signum, quod in certis verbis consistebat, vocabulari symbolorum, quando consistebat signum in re aliqua, dicebatur tessera. Appellatur etiam symbolum, quod ex multorum contributione colligebatur. Itaque ratione hoc symboli nomen applicatur symbolo fidei: quod nimur compositum est, ut signum fideles se inuicem agnoscant, & ab infidelibus, vel hereticis dignoscantur: ad quem finem operatus omnino breuem hanc fidei formulam omnibus communem tradi, ut sicut episcopis, & aliis datur formula professionis fidei faciente, longior quidem & clarior, prout decet Prelatos, & Magistros; ita omnibus fidelibus datur formula alia omnibus utilis, & accommodata: quæ, ut dixit Augustinus (vel quicumque est auctor secundum tepon), est comprehensio fidei infra complexem, breuem, & plenam, ut simplicitas ruditiis, brevitas memorie, & plenitudo, confundat doctrinæ. Non ergo oportuit plura tradere omnibus, qui memoria retinere eanon possent, nec obscuræ, quæ non capiuntur; neque tamen debuerunt prætermitti necessaria, quæ sunt, quæ in Apostolorum symbolo continentur, licet non omnia fortasse equali gradu necessitatibus, ut videbimus infra agentes de necessitate fidei.

Porrò symbolum illud, quod Apostolorum appellatur

appellatur, & quod perpetuò à fidelibus omnibus retentum est, fuisse ab Apostolis compositum, antequam in variis provincias diuiderentur concors est Patrum sententia, quos referunt Suarez disp. 2. scilicet 5. Turrianus in presenti disp. 13. dub. 1. & alij communiter; sive omnes Apostoli communius sensu omnes symboli partes, sive singuli vnam partem apponentes ex aliorum approbatione, vt alij volunt. Cur autem licet fuerit ab Apostolis compositum, non appellaretur scriptura sacra, quæstio est fortasse de nomine: certum est, æqualem habere auctoritatem cum sacra scriptura. Suarez ubi supra num. 4. dicit, non esse sacram scripturam, quia non est de fide fuisse ab Apostolis conditum. Hoc tamen parum referret: quia ut aliqua sit scriptura sacra, non est necesse, quod constet de fide, immo nec certè, eius auctor. Addit secundò, non esse scripturam sacram, qui licet Spiritu sancto regente traditum fuerit ab Apostolis, non ramen dictante singula verba. Tertio, quia Ecclesia non recipit illud inter scripturas Canonicas. Quartò, quia ut sensit Augustinus serm. 119. de tempore, & alij, quos acutus idem Suarez num. 3. symbolum non fuisse ab Apostolis scriptum, sed voce traditum, vt à fidelibus corde recineretur; Vnde non poterat esse scriptura sacra, cum nec esset scriptuta. Alij addunt, non esse scriperunt sacram, quia non continent primam revelationem doctrinæ fidei, sed expositionem, & compendium doctrinæ iam reuelata, ita Lora in presenti in Commentario art. 9. num. 6. Ego adderem, non esse scripturam sacram, quia symbolum non est factum, tam ut Apostoli nobis in eo loquerentur, quam ut tradarent nobis formulam, quâ nos loqueremur, & profiteremur nostram fidem. Facta quippe fuit communis formula, ut omnes fidem professuri eam vñtparent, in quo differt symbolum Apostolorum à symbolo Athanasij, quod quidem Athanasius composuit, vt ipsemet loqueretur, & proficeretur fidem; quem Athanasij sermonem, & professionem postea Ecclesia sibi vñtpauit, & ab omnibus etiam vñtpari voluit. At vero Apostoli symbolum fecerunt, non solum ut propriam fidem profiterentur, sed ut instruerent alios, & datent illis formulam congruam ad fidem suam profitendam, iuxta quam & Catechumeni, & alij fideles deberent suam fidem ostendere, vt se Christianos probarent: quare in symboli constructione non tam Apostoli loquebantur, quam suggerabant aliis verba, quibus loquuntur essent congruad fidem profitendam. Loquebantur quidem nomine suo, quando postea singuli recitabant symbolum, sed tunc non instruebant Ecclesiam, vt magistri communes, sed sicut quando recitabant orationem dominicam, ita recitabant symbolum ad profitendam singuli suam fidem.

Secundum Symbolum fuit Nicenum, quod recitari solet in Misa diebus dominicis, & in festis solemnioribus. Appellatur autem Nicenum, quia maiori ex parte ordinatum fuit in Concilio Niceno; non quidem, vt vius symboli Apostoli relinqueretur, sed ut aliquando fideles profiterentur magis explicitè aliquos articulos propter hæreses, denuo exortas, & ad præcauen-

dum, ne iterum resurgerent, & ideo propter Arij potissimum errorem negantem Filii diuinitatem, hac magis explicitè declarata ibi est. Postea vero in Concilio primo Constantinopolitano, quæ fuit secunda Synodus generalis, additæ fuerunt aliae particulae præsertim contra hæresim Macedonianam negantem diuinitatem Spiritus sancti. Quare post verba illa: *Et in Spiritum sanctum, appolita sunt haec alia, Dominum & viuisificantem; qui cum Patre, & Filio simul adoratur, & conglorificatur, qui loquitus est per Prophetas.* Et illa citam verba, de Spiritu Sancto ex Maria Virgine, quæ non erant in Niceno, & illud, cuius regni non erit finis. Dubium etiam est, an tunc mutata fuerint illa verba, prout nunc habentur, & vnam sanctam Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam; cum antea solum diceretur, sanctam Ecclesiam Catholicam, vt in symbolo Apostolorum, denique postea, contentiente, & probante Ecclesia, licet tempus non sciat, additæ sunt particulae illæ, *Passus, &c., secundum scripturas:* atque etiam contra errorem Gracorum negantium iam processionem Spiritus sancti à filio, addita est particula illa *siloque:* de qua additione & eius antiquitate, & auctoritate disputatum late fuit in Concilio Florentino, & agunt Theologi in Tractatu de Trinitate.

Tertium Symbolum appellatur Athanasij, qui ut diximus non habebat auctoritatem condendi symbolum, sed professus est suam fidem explicitè formula illa, quæ merito placuit summō Pontifici, & acceptata fuit ab vñuersa Ecclesia, quæ symbolum illud recitat solemniter diebus Dominicis in Prima. Fuisse autem Athanasium huius symboli auctorem constat ex Nazianzeno in oratione de laudibus Athanasij, & ex Augustino in psalm. 120. & ex consensu totius Ecclesie.

Ez his tribus symbolis, primum solum necessarium est omnibus fidelibus, vt in uno contenta explicitè credant: alia vero duo necessaria sunt Magistris & Pastoribus ad præcauendos errores, & instituendam plebem. Solent autem fieri aliqua argumenta contra haec symbola, quæ facilem habent solutionem. Primum est, quia in decreto Concilij Epheσini, & Chalcedonensis cauteatur, ne licet Aliam fidem, vel profere, vel componere, quam eam, quæ prescrita, & prescripta est a sanctis Patribus, qui in Nicenorum Urbe cum auxilio Spiritus sancti coacti fuerunt, & subsiungitur in Chalcedonensi: qui autem audent expovere diiam fidem, aut profere aut docere aliam fidem, si quidem Episcopi, aut Clerici fuerint, alios esse Episcopos ab Episcopatu, & Clericos à Clero; si vero Monachi, vel Laici fuerint, anathema fieri, &c. Non ergo licuit symbolo Niceno quidquam adiungere. Respondetum cum S. Thomas art. 10. ad 2. prohibitionem illam fieri personis priuaris, non Concilio Generali, nec summo Pontifici, à quo Concilium suam auctoritatem habet: possunt enim Pontifices, & Concilia subsequenta, non quidem aliam fidem tradere à fide Niceno, sed illam ipsam magis explicare propter infirmitates denuo hæreses, & ad hunc finem edere, vel augere denuo formulam profitendæ fidei. Imo solet Ecclesia diuersas formulas professionis fidei proponere pro diuersis prouinciis, iuxta necessitatem diuersam ob errores peculiares in singulis prouinciis diuulgatos. Sic enim diuersa formula professionis fidei proponitur Gracis reueuntibus ad uniuersum Ecclesie; diuer-

In Concilio
primo Con-
stantinopolis-
tano quid ad-
ditum simo-
lo Niceno.

60
Symbolum
Athanasij
vnde auctoritatem accepit.

61
Ex his tribus symbolis primum solum necessarium omnibus fidelibus.
Argumenta fieri solita contra haec symbola.
Obiectio 1.

sa Armenis; alia etiam Episcopis & Magistris in Ecclesia Latina, antequam promoucantur, vel doceant; quia totum hoc sit contra errores quorum grauius periculum in regionibus singulis time ri potest.

62
Obiectio 2.

Secundò obicitur, quia vel symbolum præcedens erat sufficiens, & tunc secundum fuit superfluum; vel non erat sufficiens, & per consequens erat defectuolum. Nec suffici dicere, quod prius symbolum erat sufficiens, sed postea propter nouos errores oportuit alia addere magis explicitè. Contra hoc enim vrgeri potest, quia symbolum Nicænum, &c. in Concilio Constantinopolitano additum, non continet omnia, quæ sunt in symbolo Athanasij, quod magis antiquum erat, & ante Concilium Constantinopolitanum; si ergo eo tempore posteriori estimatum fuit sufficiens symbolum Nicænum cum suis additionibus, superflua erant, quae addita fuerant in symbolo Athanasij. Respondeo, symbolum Apostolorum sufficiens esse ad instruendum populum de his, quæ necessario debet explicere credere. Symbolum etiam Nicænum cum suis additionibus sufficiens fuit ad extirpandos errores denuò ortos circa materiam prioris symboli. Hæc tamen sufficientia non consistit in individuabili, sed habet plures gradus, & potest vnum symbolum magis sufficiens esse alio: quia vero, ut videbimus in symbolo coniungenda est breuitas cum sufficientia, & quia symbolum Nicænum frequentius cantatur in Ecclesia ad captum rotius populi inter Missarum solemnia, oportuit consulere simul breuitati cum sufficientia. Symbolum autem Athanasij, quod semel solum in hebdomada cantatur in choro in horis canonicas, potuit longius esse, vt in eo magis explicaretur eadem fides, & ita singula fuerunt sufficientia, & utilia cum proportione ad suum peculiarem finem. Sicut & nunc longior, & magis distincta proponitur profectio ciuidem fidei à l'islati, & Magistris facienda, quia ea rariùs recitatur, & apud doctores. Vnde etiam non est mirum, quod aliqua in symbolo etiam posteriori omitantur, quæ continebantur in priori: quia recitans symbolum posterior supponitur alias recitare illud prius, nec necesse est, in singulis omnia contineri.

63
Obiectio 3.

Tertiò obicitur, quia obiecta fidei magis necessaria sunt, Deum esse, & remuneratorem esse iuxta illud Pauli: accedentes ad Deum oportet credere, quia Deus est, & quia remunerator est. Quæ tamen non videntur contineri in symbolo Apostolorum communis omnibus fidibus. Respondetur omnissimis aliis solutionibus, hæc duo contineri sufficienter in eo symbolo: nam statim initio dicimus, Credo in Deum, quibus verbis confitemur, esse vnum Deum: remuneratio vero continetur in ultimis illis verbis, & vita aeterna, in quibus confitemur aeternam beatitudinem preparatam à Deo obseruantibus diuina mandata; in quibus etiam verbis comprehendetur prouidentia Dei: nam qui gubernator est, & debet præmiare, & punire, necesse est, quod habeat prouidentiam, quæ est pars bona gubernationis. Quæ eadem prouidentia magis viuentalis includitur in articulo omnipotens in symbolo posito: si enim Deus est omnipotens, potest utique facere quidquid vult, quod facere non posset, nisi prouidentiam perfectissimam haberet.

Obiectio 4.

Quartò obicitur, quia inter mysteria fidei ex-

plicite ab omnibus cedenda, vnum ex principiis est Sacramentum Eucharistie, & quidem ex diffinitoribus, quare per anonomiasum vocatur mysterium fidei: & tamen in nullo ex his tribus symbolis continetur. Aliqui volunt contineri in articulo omnipotens Dei. Alij in aliis verbis symboli, quod reieci diff. 5. de Eucharistia num. 4. vbi dixi, hoc mysterium non esse positum in symbolo, quia ibi ponuntur ea solum, quæ necessaria erant propter fidem explicitam pertinentem ad intellectum. Fides autem explicita Eucharistia non est necessaria propter se, sed ad implendum dignè præceptum sumendi Eucharistiam. Vnde, ut colligitur ex Augustino tract. 11. in Ioannem, olim doctrina de Eucharistia non tradebar in Techumenis, neque etiam hodie, quando Catechizantur ante baptismum, interrogantur de fide huic mysterii: non ergo mirum, si in symbolo, quod catechumeni etiam ante baptismum edoceri, & profiteri debent, non continetur hic articulus, cuius fides explicita ab eis non exigitur, donec hoc Sacramentum suscepimus.

Quintò obicitur, quia in symbolo Apostolorum dicitur, Credo in sanctam Ecclesiam: sic enim legiſte videntur aliqui Patres antiqui, quos affert Suarez diff. 2. sett. 5. n. 11. quod tamen fidei falsum, cum Ecclesia non possit esse, nisi obiectum creditum; in Deum autem credamus, quæ est ultimus finis noster. Vnde oritur sexta obiectio similis, quomodo peccatores possint recitare symbolum, & dicere verè, se credere in Deum, cum auersi sint ab eo, nec diligunt Deum, tanquam suum ultimum finem. De utraque tamen obiectione dicemus infra diff. 8. sett. 2. vbi videbimus lectionem legitimam, & genuinam illi. Credo in sanctam Ecclesiam, licet illa alia possit aliquem etiam sensum verum habere. Denique peccatores possunt non solum nomine Ecclesie, sed etiam suo, dicere, Credo in Deum, intertem videtur Suarez vbi supra num. 12. & 13.

SECTIO V.

Vrrum obiecta materialia fidei successivè creuerint, vel decreuerint.

DE hoc agit S. Thomas art. 7. & breuiter responderi potest separando certa à minus certa. Supponendum ergo est primo, fidem de aliis, quo obiecta possunt haberi vel explicitam, vel implicitam. Explicita est, quando affensus fuit ad ipsum obiectum, prout tale est, itavt, qui credit, possit interrogatus in particulari dicere se illud credidisse. Fides implicita est, quando aliquis creditum, in quo vel alia intuluerunt, quoniam nos lateant, quæ illa sint, vel non possumus credere hoc, quin eo ipso saltem in communis alia credamus. Potest autem haec implicita fides provenire primò ratione formalis obiecti ciuidem, v. g. qui credit fide infusa vnum articulum propter auctoritatem diuinam, eo ipso videatur implicitè amplecti quidquid Deus reuelauerit; sicut qui detestatur vnum peccatum graue, preciè, quia est offensa grauius Dei, eo ipso implicitè videatur detestari omne peccatum graue, in quo idem detestandi motuum reperitur. Secundo potest haec continentia implicita prouenire ex eo, quod creditur aliqua collectio rerum confusa,

in qua alia obiecta continentur, quæ in particuliari ignorantur. Sic enim rusticus, qui credit omnia, quæ Ecclesia Romana credit, ibi credit implicitè omnes articulos, & omnes veritates fidei catholicae. Tertiò denique potest cōtingere, quod credatur aliiquid connexum cum alio, itavt credens unum, implicitè credat aliud, v.g. credens Christum fuisse nostrum redemptorem, implicitè credit, aliquo modo exerceuisse redemptionsem, quamvis modum in particulari non cognoscat, & sic de aliis. Ex quibus certum videtur, non creuisse successu temporis obiecta credenda, itavt eadem saltē implicitè non fuerint semper credita. Nam in primis ratione ciudē motui formalis, qui aliquid fidei diuinae credebat, eo ipso implicitè amplectebantur omnia, quæ Deus vel iam reuelauerat, vel reuelatur erat. Deinde pluri-ma ex obiectis postea reuelandis, & omnia, quæ ad substantiam fidei nostra spectant, continebantur saltem implicitè in iis, quæ explicitè semper credita sunt. Nam ea omnia, quæ ad Christum spectant, & ad redemptionsem nostram, implicitè continebantur in fide Christi, & reparatoriis venturi. Fides etiam Trinitatis continebatur implicitè in fide explicita Dei infinitè perfecti, si quidem ad infinitam perfectionem naturae diuinæ pertinet secunditas ad processiones diuinæ, & sic de aliis.

Secundò, Certum videtur, fidem de his substantiis fuisse semper in Ecclesia explicitam apud aliquos v.g. in Adamo, Moyse, David, Prophetis, & aliis similibus, licet apud fidelium vulgus solum implicita haberetur, de quo videri potest Suarez diff. 2. sect. 6. num. 4. & 5.

Tertiò, Certum videtur, fidem explicitam aliquorum obiectorum in particulari non fuisse semper æqualem. Nam in primis comparando statum legis gratiae cum statu legis naturæ, & legis scriptæ, negari non potest, Christum multa explicasse, que antea latabant, ac proinde vulgares fideles nunc plura explicitè credere, quam fideles vulgares veteris testamenti. In ipso etiam statu antiquo non semper eadem æqualitas erat aliquando obtenebrente rerum notitia, aliquando postea per Prophetas renouata. Imò in statu etiam legis gratiae, non omnia secula sunt æqua, cum plura obiecta, quorum notitiam explicitam habuerant, postea ignorantiæ tenebris confopita fuerint, & postea iterum Conciliorum, & Pontificum definitionibus, & Doctrorum, ac Patrum studio in lucem fuerint reuocata. Nec potest certa regula aliqua praescribi, ut vel priora, vel posteriora semper secula preferamus in hac explicita rerum notitia; cum alternantibus vicibus, aliquando hoc seculo maior lucis splendor affulgeat, aliquando minor, prouidente Deo suis temporibus doctores Ecclesie lux, prope nesciunt, & diuinæ prouidentie ordo exigat.

Quarto tamen facendum videtur, nunquam contingere magis explicitam rerum fidem, quam fuerit in Apostolis & primis Christianæ religiosis capitibus. In quo convenienter Theologi, & colligunt ex multis Scripturae sacrae locis, Ioan. 14. 15. & 16. ille vos docebit omnia & suggeret vobis omnia, quacunque dixerim vobis. Vnde dicuntur habuisse primitis spiritus ad Rom. 8. & reuelata facie gloria Domini speculantes, 2. ad Cor. 3. & iterum ad Ephes. 1. secundum dicitur gratia eius, que abundans in nobis in Dei sapientia. Vnde Epiphanius hæresi 66. dicit, Aposto-

los accepisse donum, quo omnia ipsis clare Spiritus sanctus expofuit. Videri etiam possunt Cyprianus epift. 74. Augustinus lib. 5. de baptismo cap. 26. Cyriacus lib. 4. in Iсаiam orat. 2. Suarez ubi supra num. 10. Triarius diff. 13. dub. 2. & alij. An vero hanc plenitudinem fidei explicite acceptent ab initio toram in ipso die Pentecostes, affirmat cum aliis Turrianus ibi dub. 3. Quod tamen non ita vniuersaliter admittit Suarez num. 18. vt tunc fuerint edicti explicitè de omnibus mysteriis fidei quoad particulares eorum circumstantias, vt de modo vocacionis gentium, & de cœfatione legalium, vt colligitur ex actorum 10. & 15. Vnde Ioannes in Apocalypsi multa intellexit denuo de futuris, quæ aliis reuelata non fuere.

Illiud videtur difficultatem in hoc punto habere, an in Ecclesia aliquid incipiatur post Apostolorum tempus esse de fide, quod ante eadē fide non fuerat. Et quidem de lege natura non videtur dubium: quia licet Deus ab initio reuelauerit Christum venturum; non tamen erat tunc de fide futurum ex nomine Abrahæ, vel de progenie David, donec Deus id postea specialiter promisit. Multa etiam Deus denuo per Patriarchas, & Prophetas reuelauit, quæ antea reuelata non fuerant, & quæ postea erant de fide, & ab omnibus credi debebant. Difficilis ergo est in novo Testamento, an post Apostolos Deus per Ecclesiam, vel aliter reuelet aliquid de nouo, quod antea non erat de fide, nec reuelatum fuerat.

In quo etiam certum in primis videtur, id per principia intrinseca, vt ita dicam, non repugnare. Nam sicut in veteri testamento Deus successivè misit Prophetas, quibus ita reuelauit aliqua de nouo, vt obligarentur omnes fideles de nouo ad eas prophetias suscipiendas, & credendas, non est repugnantia intrinseca, quod etiam in novo testamento id faceret: quare si id non sit, non est, quia intrinsecc repugnet, sed quia Deus iustas ob causas decrevit totam fidem noui testamenti fundare supra fundamentum Apostolorum, quos voluit esse bases huius adiutorij spiritualis. Secundo etiam certum est, in novo etiam testamento incipere aliquando obligationem credendi aliqua explicitè de fide, quæ proximè ante non obli-gabant omnes saltem communiter ad fidem explicitam; nam licet antea fuissent reuelata, & credita; postea tamen, notitia illa astiquata, cœlatura obligatio communis, licet fortasse apud aliquos manuaret notitia sufficiens, donec postea accidente Ecclesiæ definitione, redit obligatio ad fidem explicitam. Sic multa, quæ antea erant sub opinione, postea definita sunt in Conciliis, nec amplius negari possunt, vt infuso virrutum in baptismino, valor baptisimi collati rite ab hereticis, qui prius sine heresi negatus fuit à sancto Cypriano iustificatio per gratiam inherenter, & his similia. Ad hoc enim deseruit assilientia Spiritus sancti cum summo Pontifice, & cum Con-cilio ab eo legitimè congregato, & approbatos, vt errare non possint in proponendis rebus credendis per fidem.

Quæstio esse potest, An hæc omnia, quæ ab Ecclesia in Conclio, vel à summo Pontifice definiantur, ita pertineant de nouo ad fidem, vt antea nunquam pertinenter. In quo Theologi communiter negant, aliquid nunc ab Ecclesia definiri de fide, quod iam antea à Deo reuelatum non fuisset in scripturis sacris, vel per traditionem;

68
An in Ecclesia aliqua incipiatur post Apostolorum tempus esse de fide, quod ante ea de fide non fuerat.

69

70
An omnia, quæ ab Ecclesia in Conclio, vel à summo Pontifice definitur, ita per-

vel

vel alio modo: ideoque Ecclesiam, & Pontificem in eiusmodi definitionibus solere prius scrutari diligenter sensum scripture, doctrinam factorum Patrum, traditiones, &c. ut appareat, quid Apostoli ipsi de hac re scriferint, & quid à Deo acceperint, fides enim Catholica est simul Apostolica, & ab Apostolis hereditaria successione ad nos transmissa; nec Deus veritates aliquas nouas Ecclesiae nunc revelat ad fidem pertinentes, quas prius Apostolis ipsis non manifestaverit. Quare Pontifex in sua definitione manifestat, hanc veritatem contineri in iis, quæ per scripturam, vel alio modo Apostolis manifestata fuerint, & in doctrina, quam ipsi nobis reliquerunt. Ita cum S. Thoma *hac quest. 1. art. 10. ad 2.* docent Vualdensis *lib. 2. doctrinal. fidei antiqu. cap. 22. § 23.* Castro aduersus herefes *lib. 1. cap. 8.* Cano *lib. 4. de locis cap. 7. & lib. 4. cap. 4.* Suarez *dicitur disp. 2. sect. 6. num. 15. & 16.* vbi alios afferit. Hoc autem debet intelligi de iis veritatis, quæ ad fidem Catholicam pertinent. Postulant enim de facto aliqui priuata persona aliqua revelari à Deo, quæ Apostolis non fuerint manifestata: & quidem potest revelatio illa taliter fieri, ut si, cui sit, teneatur summissimè obiectum illud reuelatum credere, sicut credit veritates nostræ fidei, cum dixerimus supra, posse aliquando fidei habitum elicere suum alienum ex motu etiam revelationis priuata: sufficit ergo, quod veritates illæ, quæ ad fidem Catholicam, & viuieralem omnium fidelium pertinent, non sint nouæ, sed contentæ in iis, quæ iam antea Apostolis reuelata fuerant.

*An aliqua nobis de fide credenda proponantur que Apostoli explicitè non crediderunt, v.g. hunc hominem esse summum Pontificem, & Christi Vicarium; Beatam Virginem non commissum peccatum veniale: quod quidem, cum nondum possum fuisse, sed Beata virgo adhuc viueret, non potuerunt Apostoli credere: & his similia. P. Suarez *dicitur sect. 6. num. 18.* distinguit duplex genus propositionum, quæ successu temporis explicitè creduntur. Primum pertinet veluti ad substantiam mysteriorum, ut in mysterio Incarnationis, quod Christus habuerit duas voluntates, & in mysterio Eucharistiae, quod substantia panis post consecrationem non maneat, & similes; & de huiusmodi credendum, inquit, est fuisse cognita ab Apostolis, non tantum implicitè, sed explicitè, quia optimè intelligebant Scripturas, & mysteria omnia, quæ ad traditionem fidei, pertinebant. Secundum vero genus est propositionum contingentium, quæ tempore Apostolorum nondum euenerant, ut quod iste sit Pontifex, quod hoc sit verum Concilium, & similes: & has non oportuit ab Apostolis cognosci explicitè, sed tantum in viuierali, quia non erat necessarium illis reuelari omnia futura. Hæc Suarez, qui non explicat, an immunitas B. Virginis à peccato veniali per totam vitam, fuerit ex primo, vel ex secundo genere propositionum.*

Ego hanc distinctionem ita admitto, ut tamen don concedatur, nunc credi aliquid explicitè de fide, quod de novo reuelatum sit Ecclesiae, & Apostolis non fuerit reuelatum. Aliud enim est, Apostolis non fuisse reuelatum: aliud vero, quod Apostoli ex vi reuelationis sibi factæ non potuerint tunc credere explicitè hoc obiectum determinatum, sed solum in confuso. Primum ex-

stimo falsum propter rationes suprà adductas: & quia Pontifex, & Ecclesia in eiusmodi definitiōibus semper consulit, & sequitur reuelationes antiquas, & doctrinam Apostolicam, ut appearat, an hoc obiectum contentum fuerit in doctrina Apostolica: alioquin nunquam proponitur ab Ecclesia ut credendum de fide. Secundum autem est verum: quia quamvis hoc etiam obiectum reuelatum fuerit Apostolis, non poterant ramen explicitè cognoscere, & credere illud in particulari. Pro quo recolenda lunt, quæ dixi *supra disp. 1. sect. 13. § 3.* vbi notavi, posse credi de fide particularem contentum in viuierali reuelata, v. g. hunc hominem peccasse in Adam, hunc hominem esse verum Papam, & Vicarium Christi, & alias similes: quia Deus tenet omnes posteros Adæ peccasse in Adam, & omnes canonice electos esse veros Pontifices, distinctè cognoscebat hunc, & illum in particulari, & de illis loquebatur; licet audientes runc non intelligerent de illis distinctè, sed in confuso, quia non habebant distinctam speciem eorum; quod ibi multis exemplis comprobant, nec operantur id repeteret. Quo suppedito, dicimus, nihil nobis reuelati, aut Ecclesiae, quod idem non fuerit Apostolis reuelatum, nec fieri nunc reuelationem Dei immediatam constitutam ab illis, sed solum posse nos nunc magis distincte percipere, de quo obiecto in particulari loquuntur si Deus, propter meliorem, & magis distinctam applicationem ipsius obiecti in particulari, que nobis fit propter præsentem ipsius obiecti, quod tunc non erat præsens, in quo nullum est inconveniens; quia cum hoc stat bene fidem etiam obiectum de hoc obiecto in particulari fundatam esse in doctrina Apostolica, seu in reuelatione illis facta. Credimus enim, hunc posterior Adæ peccasse in Adamo, quia Deus Apostolis reuelavit, omnes Adæ posteros in ipso peccasse, & simul reuelauit de hoc, & de illis omnibus.

Quod vero attinet ad immunitatem B. Virginis ab omni peccato veniali per totam vitam, ego idem cum proportione dicendum puto: nec existimo, nunc credi à nobis propter reuelationem nouam, quia Deus post tempora Apostolorum id sit Ecclesiae reuelauerit, cum antea non teletasse. Quod à posteriori probari potest applicando eadem argumenta: nam Ecclesia ut hanc veritatem nobis proponeret, non minus examinaret, & confundit Scripturas, & doctrinam Apostolicam, quam in quolibet ali dogmate, quod definit. Neque enim consuluit reuelationem aliquam postea alicui factam: & licet consilient, & examinauerit testimonia, & consentium sanctorum Patrum, non tamen quasi ipsi habuerint, reuelationem sibi à Deo factam de hac ventitate, vel quia corum sensus faceret reuelationem Dei, sed ut appareret, quo sensu ipsi Scripturas, & doctrinam Apostolicam intellexerint, & dignitatem matris Dei in Scripturis, & doctrina Apostolica traditam & contentam. Cum ergo Ecclesia ex excellentissima matris Dei dignitate à Deo reuelata hoc sibi persuaserit, & hoc privilegium in dignitate illa contentum fuisse credidissent, consequens est, ut & Apostoli ipsi, qui candem Matrem Dei dignitatem ex Dei reuelatione credidant, & clarius eius excellentiam penetrabant, portarent non minus immunitatem illam credere. Quod vero tunc nondum fuisse posita, quod effectum eiusmodi immunitas, viuente adhuc B. Virginem, parum

parum refert: quia poterant credere de futuro idem omnino, quod nos credimus de præterito. Sic ut idem, quod nos credimus de humilitate Christi, fuisse scilicet immunem ab omni peccato, propter unionem ad hypostasim diuinam, potuerunt, & debuerunt credere Apostoli, adhuc vivente Christo, tanquam ex parte adhuc futurum: quia differentia præteriti & futuri in ordine ad alios fidei per accidens se habet.

74 Addere autem possumus plures ex ipsis Apostolis, & ferè omnes superuixisse Beatissime Virginis, si quidem præsentes fuerint morti, & funeri ipsius: quare non minus quam nos potuerunt immunitatem illam à peccato veniali, vt rem omnino præteritam credere; prout de facto cedebut, & testari videntur in Liturgiis ab ipsis Apostolis compotis, in quibus memoriam eiusdem Dei Genitricis fecerunt vocando eam putram, & immaculatam. Sic enim orat Diaconus in Missa composita à Iacobo Apostolo fratre Domini, quam liturgiam venerata sexta synodus can. 32. *Commemorationem agamus sanctissima, immaculata, gloriissima, benedicta Domina nostra Maris Dei, & semper Virginis Maria, &c.* Et post consecrationem Sacerdos dicit: *Precipue sanctissime, immaculata, super omnes benedicta gloriissima Domina nostra Deipara, &c.* & Cantores respondent: *dignum est, vt te verè beatam dicamus Deiparam semper beatam, & omnibus modis irreprobam, & Matrem Dei nostri.*

DISPUTATIO IV.

De repugnantia fidei cum falsitate.

SECTIO I. Premittuntur aliqua de mendacio.

II. Vtrum Deus possit mentiri, vel saltē falsum reuelare.

III. Argumenta contra doctrinam præcedentem dissoluuntur.

IV. Vtrum reuelatio falsa ex malitia eius intrinseca reddatur impossibilis Deo.

V. An possit Deus amphibologice loqui, & an ex hoc capite deficit eius infallibilitas.

VI. Vtrum fides aliunde possit generare assensum falsum circa reuelationem apparentem.

VII. Vtrum actus fidei possit ut premisa concurrere ad conclusionem falsam.

Hoc etiam pertinet ad obiectum fidei diuinæ, quod quidem, vt possit terminare actum fidei supernaturalis, debet esse verum, de qua proprietate, & unde pronunia hæc repugnans, & quanta sit, agendum nobis est hac disputatione. Duplex autem quæstio venit potissimum sub hoc titulo examinanda. Prima est, an possit Deus reuelare aliquid falsum. Cum enim dictum sit in superioribus, ob-

iectum fidei esse quidquid Deus obseruare reuelaret: si semel admittas, Deum posse reuelare aliquid falsum, consequens est, quod aliquid falsum possit esse obiectum nostræ fidei. Secunda quæstio est, esto Deus non possit aliquid falsum dicere; si tamen falsum aliquid proponatur nobis, ut reuelatum à Deo, an possit nostra fides cicerere assensum circa illud obiectum apparenter reuelatum.

SECTIO I.

Premittuntur aliqua de mendacio.

VT clarius procedamus. Aduerto primum Men-dacium esse dicere aliquid scienter alter ac sentimus. Ita S. Augustinus in *Enchirid.* cap. 18. quid sit. tom. 3. Vnde cum eodem Augustino inferunt Theologi communiter, non esse idem mentiri ac falsum dicere; potest enim aliquis dicere falsum absque mendacio, quia nimis putat, id esse verum, arguendo non mentitur, quia mentiri est contra mentem ire. E contra vero potest aliquis dicere verum, & tamen mentiri, quia id, quod re ipsa verum est, ipse putabat esse falsum, ac que ideo loquuntur est contra id, quod tentiebat. Quod dissentit explicitum Augustinus ibidem his verbis: *melior est, qui ne sciens falsum dicit, quoniam id verum putat, quam qui mentiendi animum sciens gerit, ne sciens verum esse quod dicit; ille namque aliud non habet in animo, aliud in verbo: hinc vero qualemque per se ipsum sit, quod ab eo dicitur; aliud tamen clausum in pectore, aliud in lingua promptum est: quod malum proprium est mentientis.* Ex quibus verbis colligitur, totam & solam malitiam mendaciū consistere in oppositione verborum cum mente. Fatoe, in ordine ad Deum haec duo esse inseparabilia, mentiri & falsum dicere. Cum enī Deus non possit falli, sed debeat scire omne verum: consequens est, vt si loquitur iuxta suam mentem, loquatur etiam id, quod verum est; & è contra, si dicetur falsum, dicetur etiam contra suam mentem. Ceterum in ipso etiam Deo virtus veritatis formulari loquendo, non est immediatè ad dicendum id; quod est verum, sed ad dicendum id, quod reuera habet in mente, & non aliter, ac habet in mente.

Aduerto tamen secundū, (licet hoc pertineat ad modum loquendi) apud Augustinum cum, qui dicit, quod falsum putat, cum re ipsa sit verum, non dicere verum: aliud enim est, dicere verum, aliud inneniri verum, quod dicitur. Sic enim dixerat Augustinus paulò ante loco citato, his verbis: *qui non, quod sentit, hoc dicit, non verum dicit; quamvis verum inneniat esse, quod dicit.* Quod ex eodem Augustino obseruauit S. Thom. in frag. 110. art. 1. Hoc tamen, vt dixi, pertinet ad modum loquendi; nam in rigore possumus etiam dicere, quod ille dicat verum: sicut è contra, qui loquitur quidem iuxta mentem, sed fallitur, solemus dicere, quod non mentitur, sed dicit falsum. Clarius tamen distinguunt aliqui veritatem & falsitatem physicam, vel moralem: illa defumitur ex conformitate, vel disformitate cum obiecto; hæc autem ex conformitate, vel disformitate ad tuentem. Ita etiam Hurtado disq. 17. art. 1. §. 8.

Illud potest magis de re ipsa dubitari; an qui loquitur id, quod re ipsa est verum, sed ipse pu-